

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA KAMBYO SENETLERİNDEN DOĞAN ALACAKLARDA İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI VE SEBEPLERİ İLE İLERİ TARİHLİ ÇEKLER BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Nagihan TANDOĞAN ÖZBAYKAL* - Dr. Gözde PİŞKİN**

Öz

Kambiyo hukukuna hâkim temel ilkeler dikkate alınmaksızın, kambiyo alacaklarına ilişkin ihtiyati haciz taleplerinin sağlıklı biçimde değerlendirilmesi mümkün değildir. Zira kambiyo ilişkisi çerçevesinde borçlular müteselsil sorumluluk esasına tâbi olmakla birlikte, hukuki statüleri bakımından asıl borçlular ile müracaat borçluları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmada kambiyo alacağının tahsilinin somut olarak tehlikeye düşmesi şartının kapsamı değerlendirilmekte ve yalnızca senedin asıl borçlu tarafından ödenmemiş olmasının, tüm kambiyo borçluları hakkında ihtiyati haciz talep

* Araştırma Görevlisi Doktor. Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Ana Bilim Dalı, Denizli, Türkiye | Res. Asst. Dr., Pamukkale University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure and Enforcement and Bankruptcy Law, Denizli, Türkiye.

✉ ntandogan@pau.edu.tr • ORCID 0000-0002-8398-8266.

** Araştırma Görevlisi Doktor. Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, Adana, Türkiye | Res. Asst. Dr., Çukurova University, Faculty of Law, Department of Commercial Law, Adana, Türkiye.

✉ gpiskin@cu.edu.tr • ORCID 0000-0003-1118-3087.

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: TANDOĞAN ÖZBAYKAL, Nagihan/ PİŞKİN, Gözde: “Yargı Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinden Doğan Alacaklarda İhtiyati Haczin Şartları Ve Sebepleri İle İleri Tarihli Çekler Bakımından Değerlendirilmesi”, SÜHFD, C.34, S.3, 2026, s.1111-1170.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

edilmesi için yeterli bir sebep teşkil edip etmediği değerlendirilmektedir. Vadeden önce başvuru borçlularına karşı ihtiyati haciz talebinin hukuki dayanakları bakımından ise hem İİK m. 257/2 hükmü hem de TTK m. 713 hükmü analiz edilmektedir. Bunun yanı sıra ileri tarihli çeklere dayanarak ihtiyati haciz talep edilip edilemeyeceği meselesi ele alınmakta ve TTK m. 713/2 hükmünün kıyasen uygulanmasının mümkün olup olmadığı incelenmektedir. Son olarak, müracaat borçlularının hukuki dinlenilme hakkının korunması amacıyla, TTK m. 723 uyarınca ihbar yükümlülüğünün ihtiyati haciz bakımından taşıdığı önem ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

• İhtiyati Haciz • Çek • Bono • Poliçe • İleri Tarihli Çek

CONDITIONS AND GROUNDS FOR PROVISIONAL ATTACHMENT OF CLAIMS ARISING FROM NEGOTIABLE INSTRUMENTS IN LIGHT OF JUDICIAL DECISIONS, AND AN ASSESSMENT WITH RESPECT TO POST-DATED CHEQUES

Abstract

A proper assessment of provisional attachment requests concerning negotiable instrument claims requires regard for the fundamental principles of negotiable instruments law. Although parties on a negotiable instrument are jointly and severally liable, principal and recourse debtors differ in legal status. The article examines the requirement that collection be in concrete jeopardy and concludes that the principal debtor's non-payment alone is insufficient to seek provisional attachment against all liable parties. Regarding provisional attachment against recourse debtors before maturity, both Article 257/2 of the Enforcement and Bankruptcy Law and Article 713 of the Turkish Commercial Code (TCC) are examined. The article examines whether provisional attachment may be sought based on post-dated cheques and argues that Article 713/2 of the TCC may be applied by analogy. It highlights importance of notification requirement in Article 723 of TCC for protecting recourse debtors' right to be heard and balancing interests in provisional attachment proceedings.

Keywords

•Provisional Attachment • Cheque • Promissory Note • Bill of Exchange • Post-Dated Cheque

Extended Summary

Negotiable instruments are structured considering commercial exigencies. Accordingly, the failure to honor a negotiable instrument at maturity may give

rise to serious difficulties for the creditor in the conduct of its commercial activities.

If a negotiable instrument is not paid upon presentment, the most effective legal remedy available to the holder is provisional attachment. This is because both litigation and enforcement proceedings enable the creditor to obtain satisfaction of its claim only after the lapse of a certain period of time and the completion of procedural formalities.

The granting and enforcement of a provisional attachment order necessitate a careful balancing of interests between the debtor and the creditor. While it is essential that the creditor be able to obtain full and timely satisfaction of its claim, it is equally important that the debtor not be subjected to unnecessary or disproportionate interference. For this reason, the application of provisional attachment to claims arising from negotiable instruments, and its specific features in this context, requires detailed examination.

A sound assessment of provisional attachment cannot be undertaken without due regard to the fundamental principles of negotiable instruments law. Within the framework of a negotiable instrument relationship, the principle of joint and several liability prevails among the parties bound by the instrument, and each obligor is, as a rule, deemed to have undertaken to pay the amount of the instrument to subsequent parties. Nevertheless, the obligors within this relationship are legally distinguished as principal debtors and recourse debtors. In our view, these distinctions must be considered when evaluating requests for provisional attachment concerning claims arising from negotiable instruments. Indeed, while the mere maturity of the instrument is generally considered sufficient to seek provisional attachment against principal debtors, it is accepted that, with respect to recourse debtors, this is not sufficient and that the additional formal and substantive requirements prescribed by law must also be fulfilled.

For a provisional attachment to be granted in respect of a claim arising from a negotiable instrument, the collection of such claim must be placed in concrete jeopardy. Accordingly, the mere non-payment of the instrument by the principal debtor should not be regarded as a sufficient ground to justify a request for provisional attachment against all obligors under the instrument. When assessing such requests, courts should determine which debtor's conduct, or circumstances have placed the collection of the claim at risk and grant a provisional attachment only against that debtor.

In our view, there are two distinct statutory bases for seeking a provisional attachment against recourse debtors prior to maturity. The first arises where the conditions set forth in Article 257/2 of the Enforcement and Bankruptcy Law (EBL) No. 2004 are satisfied with respect to any recourse debtor. Since Article 713 of the Turkish Commercial Code (TCC) No. 6102 does not constitute a *lex specialis*

vis-à-vis Article 257/2 of the EBL, a provisional attachment may be sought before maturity in cases where a recourse debtor is bound by the debt but lacks a fixed domicile, or attempts to conceal or dissipate assets with the intent of evading its obligations, prepares to abscond or has in fact absconded, or engages in fraudulent acts infringing upon the rights of creditors for such purposes. The second statutory basis is provided by Article 713 of the TCC. Where the conditions stipulated under this provision are met, it becomes possible to request a provisional attachment against all recourse debtors pursuant to Article 257/1 of the EBL.

The issue of whether a provisional attachment may be sought based on post-dated cheques, considering Provisional Article 3/5 of the Cheque Law No. 5941, is of particular significance. Although a cheque is a means of payment, in established practice in Türkiye it effectively functions as a credit instrument. In this context until 31 December 2028, Article 713/2 of the TCC may be applied by analogy to post-dated cheques. In this way, it becomes possible to pave the way for the granting of a provisional attachment in favor of the holder even prior to the date indicated on the instrument. Furthermore, where any of the circumstances set forth in Article 257/2 of the EBL are present, a provisional attachment based on a cheque may likewise be requested.

Given that claims arising from negotiable instruments are of a nature that must be duly demanded, recourse debtors cannot be expected to be aware of the principal debtor's failure to pay the instrument. Accordingly, to ensure consistency with the balance of interests between the parties and to safeguard the recourse debtors' right to be heard, it should be considered as a substantive ground for provisional attachment that recourse debtors have been duly notified in accordance with Article 723 of the TCC.

GİRİŞ

Kambiyo senetlerinin, esas itibarıyla ticari hayatın gerekleri dikkate alınarak düzenlendiği söylenebilir. Bu çerçevede, bir kambiyo borcunun süresinde yerine getirilmemesi, alacaklı bakımından ciddi güçlükler doğurabilmektedir. Hatta bazı hâllerde, alacaklının ticari faaliyetlerinin sekteye uğraması gibi telafisi güç sonuçlar da ortaya çıkabilmektedir.

Kayıtsız ve şartsız belirli bir para alacağını içeren kambiyo senetlerinin, ibrazında ödenmemesi durumunda, hamilin başvurabileceği en etkili hukuki yollardan biri ihtiyati hacizdir¹. Zira gerek dava gerek takip yolu, alacaklının alacağına ancak belirli bir zaman ve usulî süreç sonunda kavuşmasına imkân tanımaktadır. Bu süre

¹ ŞİMŞEK, Edip: "Kambiyo Senetlerine Dayanan İhtiyati Haciz", Adalet Dergisi, S. 3-4, Mayıs-Haziran 1978, s. 207.

zarfında borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin kural olarak herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmamış olması, kambyo alacağının tahsilini bertaraf etmeye yönelik olarak borçlu tarafından kötüniyetli tasarruflarda bulunulması riskini beraberinde getirmektedir. Bu riskin bertaraf edilebilmesi bakımından, hamilin ihtiyati haciz yoluna başvurması çoğu durumda zorunlu hâle gelmektedir. Bu aşamada ihtiyati hacze karar verilmesi ve ihtiyati haczin uygulanması, borçlu ile alacaklı arasındaki menfaat dengesinin titizlikle gözetilmesini gerekli kılmaktadır². Alacaklının alacağına eksiksiz ve süresinde ulaşabilmesi ne kadar önemli ise, borçlunun gereksiz veya ölçüyü aşan müdahalelerle karşı karşıya bırakılmaması da hukuki korumanın temel gerekleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle, ihtiyati haczin kambyo alacakları bakımından uygulanma usulü ve göstereceği özellikler, ilmi ve kazai içtihatlarla ilişkin özel bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır.

Nitekim yalnızca 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK)'nda yer alan genel hükümlerin uygulanması, kambyo senetlerinin kendine özgü yapısı ve işlevi dikkate alındığında her zaman yeterli ve isabetli sonuçlar doğurmamaktadır. Bu çerçevede, ihtiyati hacze ilişkin değerlendirmelerin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nun kambyo senetlerine ilişkin özel hükümleri ile çekler bakımından 5941 sayılı Çek Kanunu (ÇekK)'nda öngörülen düzenlemelerle birlikte ele alınması gerekmektedir.

I. GENEL OLARAK İHTİYATİ HACİZ

A. İhtiyati Haczin Esasları ve Amacı

İhtiyati haciz bir para alacağının ödenmesini garanti altına almak amacıyla, mahkeme kararı ile borçlunun alacağı yetecek kadar malvarlığına geçici olarak el konulmasını sağlayan bir geçici hukuki koruma tedbiridir³. Tanımdan da anlaşılabacağı üzere ihtiyati haciz,

² ÖZEKES, Muhammet: İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1999, s. 25-27; ÇİFTÇİ, Pınar: İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 348-351.

³ AŞIK, İbrahim/ORUÇ, Yakup/TOK, Ozan/SAÇAR, Ömer Faruk/AŞİT, Recep: İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2024, s. 476; ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflâs Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2024, s. 503; KARSLI, Abdurrahim: İcra ve İflas Hukuku Esasları, 4. Baskı, İstanbul 2022, s. 880; BERKİN, Necmettin: İhtiyati Haciz, İstanbul 1962, s. 9; YILMAZ, Ejder: Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, C. 1-2, Ankara 2001, C. I, s. 1078; ARSLAN,

alacaklıya nihai ve kesin hukuki koruma sağlamaz. Sadece konusu para alacağı olan mevcut veya müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınmasını amaçlayan geçici bir tedbirdir.

İhtiyati haciz, uygulamada⁴ bazen ihtiyati tedbir ile karıştırılmakta veya doktrinde⁵ ihtiyati tedbirin özel bir türü olarak ifade edilmektedir. Ancak ihtiyati tedbir, dava konusu hak veya şeyin, kesin hukuki koruma sağlanana kadar meydana gelebilecek zarar ve tehlikelerden korunabilmesi amacıyla başvurulabilen bir geçici hukuki koruma tedbiridir⁶. İhtiyati haciz kararı, para alacakları için borçlunun malvarlığı

Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel: İcra ve İflâs Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2024, s. 539; YILMAZ, Ejder: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara 2016, s. 1089; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, İstanbul 2024, s. 352; BASLER KOMMENTAR ZUM BUNDESGESETZ ÜBER SCHULDBETREIBUNG UND KONKURS, Staehelin, Daniel/ Bauer, Thomas/Lorandi, Franco (Editörler), 3. Bası, Basel 2021, BSK SchKG-Stoffel Art.271 Rn. 1, 22.

⁴ İhtiyati haciz ile ihtiyati tedbirin birbiriyle karıştırılması özellikle bu tedbirlerden birine karar verilmesi gereken hallerde diğerine karar verilmesine ve bunun sonucu olarak çözümü zor bazı sorunlara yol açmaktadır. Mesela bu sorunlardan biri de ihtiyati hacze karar verilmesi gereken yerde ihtiyati tedbir kararı verilmesi ve bu durumda alacaklının kesin hacze iştirak edip edemeyeceği meselesidir (Bu konuda ayrıntılı bkz. KARSILI, s. 881-882). Yine bu iki tedbir türünün birbiriyle karıştırılması uygulamada “*ihtiyati tedbir zımında ihtiyati haciz*” veya “*ihtiyati haciz gibi ihtiyati tedbir*” gibi kanunen temeli olmayan hatalı kararlar verilmesine yol açmaktadır ki bu kararlar, hak sahibinin amaçladığı geçici hukuki korumayı sağlayamama riski taşımaktadır (HATİPOĞLU, Tahsin, İhtiyati Tedbir Yargılaması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2025, s. 67-69). Benzer şekilde bazen uygulamada dava sonunda hükmedilecek alacağın teminat altına alınması için ihtiyati haciz yerine ihtiyati tedbir kararı verildiği ve bu kararın da “*ihtiyati haciz niteliğinde ihtiyati tedbir*” olarak adlandırıldığına rastlanmaktadır (YILMAZ, s. 1092 vd.). Bu sorunların ortadan kaldırılması için mahkemenin, tarafın talep ettiği geçici hukuki koruma tedbirini re’sen nitelendirmesi gerektiği kavram olarak tarafın kullandığı ifadeyle bağlı kalmaması yerinde olacaktır (Bu konuda bkz. YILMAZ, s. 1090).

⁵ KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 1033; POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer: İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul 2010, s. 861; ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2004, s. 401.

⁶ TANRIVER, Süha: Medeni Usûl Hukuku, C. 2, Ankara 2021, C. II, s. 205; YILMAZ, Geçici Hukuki Himaye C.I, s. 176; ERİŞİR, Evrim: Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri, İstanbul 2013, s. 137; KORKMAZ, Ramazan:

üzerinde verilirken; ihtiyati tedbir, dava konusu çekişmeli şey hakkında verilmektedir. İhtiyati haciz ve ihtiyati tedbir yargılamalarında yaklaşık ispat ölçüsü ile yetinilerek karar verilmesi, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarının daha sonra asıl uyuşmazlığın görüldüğü veya görevli mahkeme tarafından değiştirilebilmesi veya tamamen ortadan kaldırılabilmesi gibi pek çok açıdan ortak yönleri bulunsa da bu iki geçici hukuki koruma türünün, birbirinin alt kategorisi veya özel bir türü olarak ifade edilmesi doğru değildir.

İhtiyati haczin amacı, borçluya karşı yapılacak (ilamlı veya ilamsız) takibin uzun sürecektir olması sebebiyle söz konusu takibin semeresiz kalmasını engellemek ve böylece etkin hukuki korumanın sağlanmasıdır. Zira alacaklı ya borçlusuna karşı önce dava açıp elde ettiği ilam ile ilamlı takip yoluna yahut doğrudan ilamsız takibe veya duruma göre iflas yoluyla takip yoluna başvurmak isteyebilir ki tüm bu takip yolları ve prosedürler neticesinde alacaklının alacağına kavuşması uzun bir zaman alacaktır⁷. Bu süre içinde ise borçlunun kendi malvarlığı üzerinde henüz kısıtlanmamış ve devam eden tasarruf yetkisi nedeniyle alacaklının, takip neticesinde alacağına kavuşamama tehlikesi ortaya çıkmaktadır. İşte ihtiyati haciz kurumu da bu tehlikenin ortadan kaldırılmasına ve etkin hukuki koruma sağlanmasına hizmet etmektedir.

İhtiyati haciz, kural olarak⁸ alacaklıya satış yetkisi vermez. Ancak borçlunun, ihtiyaten haczedilen malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayarak (İİK m.261/2 gereği m.86; CİKT m.457/2 gereği m.174) bu malvarlığına ilişkin tasarruf işlemlerinin, ihtiyati haciz alacaklısının haklarını ihlal ettiği ölçüde geçersiz olması sonucunu doğurur. Böylece alacaklı, borçlunun malvarlığı üzerinde ihtiyati haciz uygulatarak mevcut veya müstakbel takibinin sonucunu güvence altına alabilir.

Takip hukukunun amacı, bir taraftan alacaklıların alacaklarına kavuşması için gereken düzenlemeleri yapmak; diğer taraftan da takip sürecinde veya kötü niyetli takiplere karşı borçluların ve takipten etkilenen üçüncü kişilerin haklarını koruyacak mekanizmalar

Haksız İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası, İstanbul 2020, s. 29; **HATİPOĞLU**, s. 32 vd.

⁷ **KARSLI**, s. 880.

⁸ İstisna için bkz. İİK m. 113/2.

öngörmektir⁹. Bu çerçevede alacaklı ve borçlu ile hakları etkilenen üçüncü kişilerin hukuki dinlenilme haklarının ihlal edilmemesi, menfaatlerinin korunması ve dengelenmesi, ölçülülük ilkesinin zedelenmemesi oldukça önemlidir. Takip hukukunda gözetilmesi gereken bu esaslar, bir takip hukuku kurumu ve geçici hukuki koruma tedbiri olan ihtiyati haciz bakımından da oldukça önemli olup ihtiyati hacze ilişkin düzenlemelerde gözetilmeye çalışılmıştır.

İhtiyati haciz, geçici hukuki koruma tedbiri niteliğinde olduğundan alacaklının gerçekten alacaklı olup olmadığı veya takip hukuku bakımından haklı olup olmadığı belirsizdir. Bu sebeple ihtiyati hacizde alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin kurulması oldukça önemlidir. Nitekim ihtiyati haciz ile alacaklı lehine bozulacak olan menfaat dengesinin; alacaklının teminat gösterme zorunluluğu, ihtiyati haciz kararının ortadan kalkmaması için alacaklı tarafından yapılması gereken tamamlayıcı işlemlerin kısa sürelerle tabi olması gibi bazı düzenlemelerle kurulması ve borçlunun da korunması amaçlanmıştır.

Taraflar arasındaki menfaat dengesinin gözetilmesi ve kurulması; hukuk kurallarının, daha özelde medeni usul ve icra ve iflas hukukundaki hukuki kurumların ve konumuz bakımından geçici hukuki koruma tedbirlerinin amaçları arasında yer almaktadır¹⁰. Bu çerçevede ihtiyati hacizde, alacaklı ile borçlu arasındaki hukuki ilişki ve alacağın varlığı veya miktarı kesin bir nitelik taşımadığından menfaat dengesinin, ihtiyati haciz kararı verilinceye kadar ağırlıklı olarak alacaklı lehine işlediği; mahkemece ihtiyati haciz kararı verilmesinden sonra ise borçlunun lehine olduğu söylenmektedir¹¹. Ancak bu durum, ihtiyati haciz kararı verilmeden önce borçlunun haklarının tamamen göz ardı edileceği anlamına gelmemektedir. Bu doğrultuda ihtiyati haciz yargılamasını yürüten mahkeme, borçlunun haklarını da gözetmeli ve alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini kurarak gereken kararı vermelidir. Bunun yanında mahkeme, menfaat dengesi ile sıkı bağlantı içinde bulunan ölçülülük ilkesini¹² de gözetmeli ve güvence altına

⁹ İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Tasarrufun İptali Davasında İhtiyati Haciz, Ankara 2024, s. 47-48.

¹⁰ KORKMAZ, s. 18-19; ERİŞİR, s. 12 vd.

¹¹ ÇİFTÇİ, s. 350; KORKMAZ, s. 23.

¹² Ölçülülük ilkesi, bir hakkı sınırlandıran aracın yani başvuru hukuki kurumun, ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, söz konusu hukuki

alınmak istenen kesin hukuki korumayı aşan, onun ötesine geçen bir şekilde ihtiyati hacze karar vermemelidir¹³.

B. İhtiyati Haczin Konusu ve Genel Şartları

İhtiyati haczin konusu alacağın, öncelikle para alacağı veya para olarak istenebilen bir alacak olması gerekir¹⁴. Konusu para olmayan mal, hak ve alacaklar ihtiyati haczin konusu olamaz, şartları oluşmuşsa ihtiyati tedbire konu edilebilir. Para alacağının kaynağı, sebebi veya bir belgeye bağlanmış olmasının bir önemi yoktur¹⁵. Bu bağlamda alacağın sözleşmeden, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden doğması arasında bir fark olmadığı gibi alacağın, bir senede veya kıymetli evraka bağlanmış olması da önemsizdir. Ancak sözleşme dışı bir nedenle doğmuş olan para alacağı, bir ilama dayanmadığı takdirde o alacak hakkında mahkemede yaklaşık kanaat uyandırılması kolay olmayacağı için borcun varlığı konusunda bir ihtilaf bulunmaması alacaklının ihtiyati haciz talebinde yararına olacaktır¹⁶.

Doktrinde önceleri teminat alacakları için de ihtiyati haciz talep edilebileceği kabul edilmekteydi¹⁷. Ancak Yargıtay 2017 tarihli İçtihadı

kurumun kullanılmasının gerekli olmasını ve kullanılan araç ile amaç arasında orantı bulunmasını ifade etmektedir (TÜRKAY, Alican: İcra Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Ankara 2023, s. 22).

¹³ İYİLİKLİ, s. 59-61; TÜRKAY, s.188.

¹⁴ KARSILI, s. 883; KURU, s. 1034; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 354; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYYVAZ/HANAĞASI, s. 539, 540; İYİLİKLİ, s. 32, 34; AKKAYA, Tolga: İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz Hakkındaki Mahkeme Kararlarına ve İhtiyati Haczin İnfazına Karşı Konulması, İstanbul 2024, s. 15 vd.

¹⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 354; ÖZEKES, s. 109.

¹⁶ ÖZEKES, s. 109.

¹⁷ KURU, s. 1034; MUŞUL, C.II, s. 1078; Özkes'e göre ise teminat alacakları konusunda ikili bir ayırım yapılması gerekir. Buna göre teminat alacağının konusu para ise ihtiyati haciz talep edilebilir. Buna karşılık teminat şahsi ya da aynı bir teminat ise ihtiyati haciz talep edilemez, şartları olduğu takdirde ihtiyati tedbir talep edilmelidir. Teminat alacağının para olması durumunda bu paranın tevdi edilmesi gerekir. Aksi takdirde alacaklı dava açarak ya da takip yaparak borçlunun mallarını satın alınmasını ve teminat konusu paranın depo edilmesini sağlayabilecektir. Bkz. ÖZEKES, s. 110, 113, 114. Aksi yönde bkz. KARSILI, s. 883.

Birleştirme Kararı¹⁸ ile ihtiyati haczin konusunun sadece para alacakları olduğuna ve teminat alacakları hakkında ihtiyati haciz kararı verilemeyeceğine karar vermiştir. İçtihatların birleştirilmesine konu kararlarda hukuki mesele, bankalarca müşterilerine verilen teminat mektupları ve henüz bankaya ibraz edilmemiş çek yapraklarına ilişkin kanuni sorumluluk tutarları¹⁹ bakımından banka tarafından ihtiyati haciz kararı alınıp alınamayacağıdır. Bu konuda 11. Hukuk Dairesi, teminat alacaklarının da ihtiyati hacze konu edilebileceği kanaatinde iken; 19. Hukuk Dairesi, İİK m.257 hükmünde sadece para borcundan bahsedildiği, teminat alacağı için de ihtiyati hacze imkân tanıyan ibarenin 4949 sayılı Kanun ile madde hükmünden çıkarıldığı, dolayısıyla meri teminat mektubu veya çek bedeli yönünden muaccel alacak bulunmadığı, riski gerçekleşmeyen meri teminat mektupları bedeli ile bankanın ödemek zorunda olduğu ancak henüz ödemediği asgari çek bedelleri yönünden ihtiyati haciz kararı verilemeyeceğine karar vermektedir. Yargıtay söz konusu içtihat farklılığını, 19. Hukuk Dairesi'nin görüşü doğrultusunda gidermiştir. Bu sebeple artık teminat alacaklarının ihtiyati hacze konu edilmesi mümkün değildir.

İkinci olarak, ihtiyati hacze konu edilebilecek para alacağının, rehinle teminat altına alınmamış olması gerekmektedir²⁰. Alacağın

¹⁸ “İcra ve İflas Kanunu’nun 257’nci maddesinde ihtiyati haciz şartları sayılmıştır. Bu maddede 17.07.2003 gün ve 4949 sayılı Kanunun 59’uncu maddesiyle yapılan değişiklikle, madde başlığı “İhtiyati haciz” iken “İhtiyati haciz şartları”; birinci fıkrasında yer alan “borcun” ibaresi, “para borcunun” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklik göstermektedir ki, teminat alacakları için İcra ve İflas Kanunu’nun 42’nci maddesi gereğince genel haciz yolu ile ilamsız takip yapılabilir ise de ihtiyati haciz kararı verilemez. Çünkü İcra ve İflas Kanunu’nun 257’nci maddesinde ihtiyati haciz, sadece “para alacakları” için öngörülmüştür. İhtiyati haciz; “icra işlemi” değil, özel geçici hukuki koruma müessesesi olduğundan, ancak İcra ve İflas Kanunu’nun 257’nci maddesindeki şartlar çerçevesinde karar verilebilir. O hâlde, teminatın “depo edilmesi” için ihtiyati haciz kararı verilemez”. YİBHKGK, 27.12.2017, E. 2016/1, K. 2017/6, (Lexpera İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁹ Çek Defterlerinin Baskı Şekline ve Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktarın Belirlenmesine İlişkin Tebliğ’in (Sayı: 2010/2) 4. maddesine göre muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için aynı maddeye göre belirlenecek miktarı ödemekle yükümlüdür.

²⁰ İİK m.45’te düzenlenen “önce rehne başvurma zorunluluğunun” istisnaları bakımından bu şartın aranıp aranmayacağı meselesi ve tartışması, bu zorunluluğun istisnalarından biri olan “kambyo senetlerine bağlanan bir alacak bulunması” kapsamında aşağıda incelenecektir. Bkz. III, B.

rehinle temin edilmemiş olmasına ilişkin bu şartın getiriliş amacı, alacağın rehinle güvence altına alınmış olması nedeniyle tehlikede olmaması yani teminat ihtiyacının ortadan kalkmasıdır²¹. Kaldı ki alacağın rehinle teminat altına alındığı hallerde ihtiyati haciz kararı alınmasında hukuki yarar da bulunmamaktadır²². Bu doğrultuda rehnedilen malın borçluya veya bir başkasına ait olup olmamasının bir önemi yoktur.

İİK m.257'nin ilk fıkrasında vadesi gelmiş para borçları için ihtiyati haczin şartları düzenlenmiş ve bu fıkra da para alacağının, rehinle teminat altına alınmamış olması gerektiği ifade edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise vadesi gelmemiş alacaklar bakımından ihtiyati haciz sebeplerine yer verilmiş, alacağın rehinle temin edilmemiş olması şartından ise bahsedilmemiştir. Dolayısıyla maddenin bu düzenlenme biçimine bakıldığında rehinle temin edilmemiş olma şartının, sadece vadesi gelmiş alacaklar için aranan bir şart olduğu düşünülebilir. Ancak bu şartın getirilme sebebi ve ihtiyati haczin amacı dikkate alındığında vadesi gelmemiş alacakların da rehinle teminat altına alınmamış olması gerekir.

Rehnin, alacağı karşılamaması halinde rehinle karşılanmayan alacak miktarı için ihtiyati haciz talep edilebilir²³. Nitekim rehinle karşılanmayan alacak miktarı için alacaklının alacağına kavuşamama ihtimali ve ihtiyati haciz talep etmekte hukuki yararı bulunmaktadır. Alacaklının söz konusu miktarı, ihtiyati haciz talebinde göstermesi ve yaklaşık olarak ispatlaması gerekir²⁴. Zira taleple bağlılık ilkesi ihtiyati

²¹ KURU, s. 1037; BSK SchKG-STOFFEL, Art.271 Rn. 37; HUNKELER, Daniel: Kurzkomentar Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz, 3. Bası, Basel 2025, KUKO SchKG-MEIER-DIETERLE, Art.271 Rn. 5; KOSTKIEWICZ, Jolanta Kren/VOCK, Dominik: Kommentar zum Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs SchKG, 4. Bası, Zürich-Basel-Genf 2017, SK SchKG-KOSTKIEWICZ, Art.271 Rn. 33.

²² Nitekim doktrinde, Kanun'da böyle bir şart getirilmemiş olsaydı dahi rehinle temin edilmiş bir alacağa ilişkin ihtiyati haciz taleplerinde hukuki yararın bulunmaması gerekçesiyle aynı sonuca varılabileceği ifade edilmektedir. Bkz. ÖZEKES, s. 116.

²³ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 354; POSTACIOĞLU/ALTAY, s. 866-867; KURU, s. 1037; ÜSTÜNDAĞ, s. 408; MUŞUL, C.II, s. 1086; KARSLI, s. 884; ÖZEKES, s. 117; BERKİN, s. 25; AKKAYA, s. 22; İYİLİKLİ, s. 36; BSK SchKG-STOFFEL, Art.271 Rn. 44; KUKO SchKG-MEIER-DIETERLE, Art.271 Rn. 5.

²⁴ BSK SchKG-STOFFEL, Art.271 Rn. 44.

haciz talepleri bakımından da geçerlidir. Alacaklının rehinle karşılanmayan alacak miktarı bakımından ihtiyati haciz talep edebilmesi için rehin açığı belgesi alması gerekli değildir. Rehınle karşılanmayan alacak miktarı için ihtiyati haciz talep edildiğı takdirde mahkemenin, kıymet takdiri yaparak alacağın karşılanıp karşılanmadığını kontrol etmesi²⁵ ve ona göre karar vermesi gerekecektir²⁶.

Alacak için şahsi teminat verilmesi (örneğin; kefalet, garanti sözleşmeleri, banka teminat mektupları) ihtiyati haciz talep edilmesini engellemez²⁷. Alacağın rehinle teminat altına alınmış olması halinde her ne kadar borçlu aleyhine ihtiyati haciz istenemese de kefil aleyhine ihtiyati haciz talep edilmesi mümkündür. Ancak bunun için rehın, kefaletin teminatı olarak düzenlenmemiş olması gerekir²⁸.

Bu noktada kısaca mehzaz kanun olan İsviçre Borç Takibi (Tahsili) ve İflas Hakkında Federal Kanunu'nun (*Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs*) ihtiyati hacze ilişkin kabul ettiğı şartlara da değinmek gerekmektedir. Bu Kanun'un ihtiyati haciz sebepleri başlıklı 271. maddesinin ilk fıkrasında; alacaklının, rehinle teminat altına alınmamış ve muaccel olmuş bir alacak için borçlunun İsviçre'de bulunan malvarlığına ihtiyati haciz koydurabileceğı ifade edilmiştir (SchKG Art.271/1). Hukukumuzdan farklı olarak kanun koyucu ilgili maddede para alacağı yerine alacak kavramını kullanmıştır. Nitekim

²⁵ Bu değerlendirmenin üst sınır ipoteğı ve ana para ipoteğı bakımından nasıl yapılması gerektiğı, rehinli mal üzerinde rüçhanlı başka rehınlerin bu değerlendirmede ne şekilde dikkate alınacağı hakkında bkz. **AKKAYA**, s. 22-23.

²⁶ Aynı yönde bkz. **KURU**, s. 1037; **MUŞUL**, C.II, s. 1086; **AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT**, s. 479; **KARSLI**, s. 884-885; **DEYNEKLİ**, Adnan/**SALDIRIM**, Mustafa, Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2011, s. 33; **AKKAYA**, s. 23; "Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş alacak için ihtiyati haciz istenebilir. Verilen krediye karşılık ipotek bulunduğuna göre, öncelikle ipoteğın borca yetip yetmeyeceğı araştırılıp sonuca göre karar verilmelidir". Y. 19. HD, 27.05.2004, E. 2004/2882, K. 2004/6283 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁷ **KURU**, s. 1037; **ÜSTÜNDAĞ**, s. 408; **ÖZEKES**, s. 119; **MUŞUL**, C. II, s. 1083; **PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES**, s. 354.

²⁸ **YILMAZ**, s. 1091 vd.; **AKKAYA**, s. 24; "Dosyada bulunan ipotek akit tablosunun incelenmesinden, sözü geçen tablonun 1. maddesiyle aynı zamanda ipotek veren kefilin kefaletten kaynaklanan borcunun da teminat altına alındığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla, mahkemece alacağın rehinle temin edilmiş olduğu gözetilerek ihtiyati haciz talebinin reddine karar verilmesi gerekirken..." Y. 11. HD, 12.09.2017, E. 2017/2677, K. 2017/4276 (Lexpera İçtihat Bilgi Bankası)

doktrinde de prensip olarak ihtiyati haczin, konusu para olan teminat alacakları bakımından da mümkün olduğu ifade edilmektedir²⁹. Ancak alacağın rehinle teminat altına alınmamış olması şartı bakımından bir farklılık bulunmamaktadır³⁰. Dolayısıyla mehzadaki düzenlemenin ihtiyati haciz şartları bakımından hukukumuzdaki ile paralellik arz ettiği söylenebilir. Ancak aşağıda incelenecek ihtiyati haciz sebepleri bakımından farklı esaslar söz konusu olup bu farklılık ilgili başlıkta³¹ incelenecektir.

C. İhtiyati Haciz Sebepleri

1. Genel Olarak

İhtiyati haciz kararı verilebilmesi için kanunda bazı sebepler aranmaktadır. Bunlar; genel ihtiyati haciz sebepleri (İİK m. 257’de belirtilen sebepler) ve özel düzenlemelerde yer alan özel ihtiyati haciz sebepleri olarak ele alınabilir³². İhtiyati tedbir düzenlemesinde olduğu gibi *“gecikme sebebiyle bir sakınca veya zarar doğacağından endişe edilmesi”* şeklinde genel bir sebep belirtilmediği için kanunlardaki bu sebepler dışında bir sebebe dayanılarak ihtiyati haciz kararı verilemez³³. Yani Kanun’da sayılan bu sebepler tahdididir.

Genel ihtiyati haciz sebepleri borcun vadesinin gelip gelmediğine göre farklı şekilde belirlenmiştir. Alacaklının, alacağını talep edebilmesi için kural olarak vadesinin gelmiş olması gerekmektedir. Ancak kanun koyucu, alacağı tehlikeye düşüren bazı hallerin bulunması halinde vadesi gelmemiş alacaklar için de ihtiyati haciz talep edilebilmesini kabul etmiştir.

Kanun koyucu vadesi gelmiş alacaklar bakımından genel ihtiyati haciz sebepleri öngörmemiştir. Bir başka deyişle vadesi gelmemiş alacaklar bakımından İİK m.257/2’de aranan borçlunun belirli bir

²⁹ BSK SchKG-STOFFEL, Art.271 Rn. 1, 23; KUKO SchKG-MEIER-DIETERLE, Vor Art.271 Rn. 2, Art.271 Rn. 2; SK SchKG-KOSTKIEWICZ, Art.271 Rn. 8, 23.

³⁰ Bkz. BSK SchKG-STOFFEL, Art.271 Rn. 37; KUKO SchKG-MEIER-DIETERLE, Art.271 Rn. 5; SK SchKG-KOSTKIEWICZ, Art.271 Rn. 33.

³¹ Bkz. I, C, 1.

³² PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 355.

³³ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 355; ÖZEKES, s. 131.

yerleşim yeri bulunmaması, mallarını kaçırmaya hazırlanması gibi sebepler, vadesi gelmiş alacaklar bakımından kabul edilmemiştir.

Mehaz Kanun'daki düzenlemede ise durum farklıdır. İsviçre hukukunda kabul edilen ihtiyati haciz sebepleri genel çerçevede ve altı farklı bentte düzenlenmiş; ardından maddenin ikinci fıkrasında, birinci ve ikinci bentteki ihtiyati haciz sebeplerinin varlığı halinde vadesi gelmemiş alacaklar için de ihtiyati haciz talep edilebileceği öngörülmüştür³⁴. Bu doğrultuda vadesi gelmiş alacaklar bakımından ihtiyati hacze karar verilebilmesi için de bazı sebeplerin varlığı aranmaktadır. Bu yönüyle söz konusu düzenleme, hukukumuzdaki düzenlemeden farklılık arz etmektedir. Yani İsviçre hukukunda vadesi gelmiş alacaklar bakımından ihtiyati hacze karar verilebilmesi, hukukumuzda kıyasla daha kısıtlı sebeplerle ve sınırlı hallerde mümkündür. Buna karşılık mehazda vadesi gelmemiş alacaklar bakımından öngörülmüş ihtiyati haciz sebepleri (birinci ve ikinci bentteki haller), hukukumuzdaki ile paralel sayılabilir. Buna göre borçlunun belirli bir yerleşim yeri yoksa veya borçlu, yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmak amacıyla malvarlığını başka bir yere nakleder yahut kaçar veya kaçmak için hazırlık yaparsa vadesi gelmemiş alacaklar için de ihtiyati haciz talep edilebilmektedir.

2. Vadesi Gelmiş Alacaklarda İhtiyati Haciz Sebepleri

İcra İflas Kanunu'nun 257. maddesinde vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısının ihtiyati haciz talep edebileceği düzenlenmiştir. Doktrinde³⁵, Kanun'da geçen vadesi gelmiş alacak kavramı, muaccel alacak olarak anlaşılmaktadır.

"Vade" ve "muacceliyet" farklı iki kavramdır. Vade anı ile borcun muaccel olduğu an her zaman aynı olmayabilir. Kural olarak ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden

³⁴ İsviçre hukukunda ihtiyati haciz sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **BSK SchKG-STOFFEL**, Art.271 Rn. 59 vd.; **KUKO SchKG-MEIER-DIETERLE**, Art.271 Rn. 8 vd.; **SK SchKG-KOSTKIEWICZ**, Art.271 Rn. 44 vd.

³⁵ **AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT**, s. 481; **KARSLI**, s. 884; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 504; **PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES**, s. 355; **DEYNEKLİ/SALDIRIM**, s. 24; **ÖZEKES**, s. 132; **İYİLİKLİ**, s. 34; **AKKAYA**, s. 26. İsviçre hukukunda Borç Tahsili ve İflas Hakkında Federal Kanun'un 271. maddesinde de muaccel alacak (*fällige Forderung*) kavramı kullanılmıştır (SchKG Art.271).

anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur (TBK m.90). Ancak taraflar ifa zamanını kararlaştırabilirler ve bu durumda vade söz konusu olur. Görüldüğü üzere vade, muacceliyet anının belirlenmesine yarayan alt bir kavramdır³⁶. Bu nedenle vade kavramının muacceliyet olarak anlaşılması, vadenin kararlaştırılmadığı alacaklar için de ihtiyati haczin istenebileceğini ortaya koymaktadır³⁷.

Nitekim Cebri İcra Kanunu Taslağı'nın (CİKT)³⁸ ihtiyati hacze ilişkin maddesinde vade yerine muacceliyet kavramı tercih edilmiştir. Söz konusu maddeye göre *“Rehinle temin edilmemiş muaccel bir para borcunun alacaklısı, borçlunun mal, hak ve alacaklarının ihtiyaten haczini talep edebilir”*. Bu doğrultuda ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için kural olarak ortada talep edilebilir ve borçlu tarafından ifası gereken bir alacağın mevcut olması yeterlidir.

İhtiyati haciz sebepleri ve şartları, takip hukukuna ilişkin veya maddi hukuka ait olabilir³⁹. Maddi hukukun vadeden önce borçluya müracaat hakkı tanıdığı durumlarda alacağın vadesi gelmiş gibi ihtiyati haciz istenebilecektir⁴⁰. Bu durumda ihtiyati haciz talebi, vadesi gelmemiş alacaklar için öngörülen sebeplere tabi değildir. Örneğin; bu hallerde borçlunun mallarını kaçırmaması ya da kaçırmaya hazırlanması gibi bir sebep aranmayacaktır.

Maddi hukuk tarafından borcun muaccel olması dışında takip ve dava edilebilmesi için bazı ek şartlar aranması halinde bu şartların ihtiyati haciz talebinde de dikkate alınması gerekmektedir⁴¹. Zira ihtiyati haciz, mevcut ya da müstakbel bir takibin sonucunu güvence altına aldığı için takip yoluna başvurarak talep edilemeyecek bir alacak hakkında ihtiyati haciz talep edilememelidir⁴².

³⁶ ÖZEKES, s. 133.

³⁷ ÖZEKES, s. 133.

³⁸ <https://mgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cebr-icra-kanunu-taslagi24072025041230>. (Erişim Tarihi: 27.07.2026).

³⁹ ÜSTÜNDAĞ, s. 407.

⁴⁰ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 504; ÖZEKES, s. 137.

⁴¹ KARSILI, s. 885; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 355; ÖZEKES, s. 137.

⁴² ÖZEKES, s. 137; ÜSTÜNDAĞ, s. 407.

İhtiyati haciz talebinde, takip hukukunun ve maddi hukukun belirlediği şartlar dışında başka şartlar aranmamalıdır. Bu çerçevede birlikte borçluluk⁴³ söz konusu ise maddi hukuk kuralları gereği borçlulardan biri bakımından aranan bir şart, diğer borçlu hakkında ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için de aranmamalıdır. Yani borçlular bakımından aranan münferit şartlar bir diğeri bakımından ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için gerekliymiş gibi değerlendirilmemelidir.

3. Vadesi Gelmemiş Alacaklarda İhtiyati Haciz Sebepleri

İhtiyati haciz, kural olarak muaccel alacaklar için talep edilebilir. Ancak ihtiyati haczin getiriliş amacı ve geçici hukuki koruma tedbiri niteliği sebebiyle kanun koyucu, sınırlı hallerde müeccel alacaklar için de ihtiyati haciz kararı verilebileceğini kabul etmiştir. Böylece ihtiyati haczin hukuki koruma amacı ve borcun ödenmemesi tehlikesinin büyük olduğu hallerde alacaklıların menfaati korunmak istenmiştir.

Müeccel alacaklar için ihtiyati haciz sebepleri Kanun'da sınırlı olarak sayılmıştır. Bu haller;

1- Borçlunun muayyen yerleşim yerinin olmaması;

2- Borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisi kaçmaya hazırlanması yahut kaçması ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunmasıdır.

Borçlunun yerleşim yerinin olmaması, fiili olarak oturduğu yerin bilinmemesi yani muayyen (belirli) bir meskeninin bulunmaması olarak anlaşılmalıdır⁴⁴. Borçlunun kaçmasına veya hileli işlemlerde bulunmasına ilişkin ikinci bentte ise objektif ve sübjektif olarak iki unsur bulunmaktadır. Objektif unsur, borçlunun kaçmaya hazırlanması, kaçması veya alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde

⁴³ Birlikte borçluluk; bir borç ilişkisinde birden fazla borçlunun sorumlu olması anlamına gelen bir kavram olup elbirliği borçluluğu, kısmi borçluluk, müteselsil borçluluk, mevcut borca katılma ve bölünemeyen edimden dolayı birlikte borçluluk, kümülatif borçluluk, garanti sözleşmesi, kefalet sözleşmesi ve sigorta sözleşmesinden doğan birlikte borçluluk gibi pek çok farklı borçluluk türünü içinde barındırmaktadır (KAPANCI, Kadir Berk, Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 3-5).

⁴⁴ AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT, s. 483; KARSLI, s. 884; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 504; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 356; BERKİN, s. 30.

bulunmasıyken; sübjektif unsur, borçlunun bunları alacaklılarından ve taahhütlerinden kurtulmak amacıyla yapmasıdır⁴⁵.

Bu hüküm uyarınca ihtiyati hacze karar verilirse borç, yalnızca borçlu hakkında muaccel hale gelir (İİK m.257/son; CİKT m.453/3). Yani bu hüküm uyarınca ihtiyati haciz kararı alınmış olması, vadeden önce borçluya karşı takip yapma veya dava açma imkânı verecektir⁴⁶.

D. Genel Olarak İhtiyati Haciz Prosedürü

Yukarıda ifade edildiği üzere ihtiyati haciz, para alacaklarını teminat altına almayı amaçlayan geçici hukuki koruma tedbiri olup dava veya takipten önce talep edilebileceği gibi dava veya takip devam ederken de ihtiyaç duyulup istenebilir.

İhtiyati haciz yargılaması, geçici hukuki koruma tedbirlerinin niteliği gereği bazı farklılıklar içermektedir. Bunlardan biri de ihtiyati haciz yargılamasında, karşı taraf dinlenmeden ihtiyati haciz kararı verilebilmesidir. Kanun koyucu, ihtiyati haczin geçici nitelikte bir hukuki koruma tedbiri olması, yaklaşık ispatla yetinilerek karar verilmesi (İİK m.258/1 c.2; CİKT m.454/2) gibi sebeplerle mahkemeye iki tarafı dinleyip dinlememe konusunda takdir hakkı ve serbestisi tanımıştır (İİK m.258/2; CİKT m.454/3). Bu doğrultuda ihtiyati haciz talebi üzerine karşı tarafın davet edilerek dinlenmesi, verilecek ihtiyati haciz kararını etkisiz hale getirecek ve alacağın güvence altına alınmasını engelleyebilecekse mahkeme, karşı tarafı dinlemeden ihtiyati hacze karar verecektir. Karşı taraf dinlenmeden verilen ihtiyati haciz kararlarına karşı borçlunun itiraz imkânı bulunduğundan bu hallerde, hukuki dinlenilme hakkının tamamen ortadan kalkması değil ertelenmesi söz konusudur. Nitekim hukuki dinlenilme hakkı, temel bir hak ve yargılama güvencesi olan adil yargılanma hakkını ve onun hakkaniyete uygun yargılanma unsurunu

⁴⁵ AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT, s. 484; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 505; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 356.

⁴⁶ UYAR, Talih/UYAR, Alper, İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, 7. Baskı, Ankara 2024, s. 190; "Takip dayanağı ihtiyati haciz kararının, İİK.'nın 257/II maddesine göre verilmiş olması halinde, muacceliyet şartı gereğince, takip tarihinde vadesi gelmemiş olan senetlerin de icraya konulmasını mümkün kılacağını..." Y. 12. HD, 25.03.2008, E. 2008/3331, K. 2008/5847; Y. 12. HD, 24.03.2008, E. 2008/3292, K. 2008/5811 (UYAR/UYAR, s. 209).

oluşturan hususlardan biridir; dolayısıyla hukuki dinlenilme hakkından tamamen vazgeçilmesi mümkün değildir⁴⁷.

İhtiyati haciz yargılamasında karşı taraf dinlenmeden ihtiyati hacze karar verildiği hallerde borçlunun hukuki dinlenilme hakkını korumak için kanun koyucu, ihtiyati haciz kararına karşı itiraz hakkı tanımıştır. İhtiyati haciz kararı verilmeden önce borçlu dinlenmiş ve daha sonra ihtiyati haciz kararı verilmişse bu karara karşı borçlu doğrudan istinaf kanun yoluna başvurabilir. Buna karşılık ihtiyati haciz kararı verilmeden önce karşı taraf dinlenmemişse bu karara karşı önce itiraz yoluna, ardından itiraz üzerine verilen karara karşı istinaf kanun yoluna başvurabilmektedir. İşte bu itiraz imkânı, ihtiyati haciz yargılamasında dinlenmeyen borçlunun hukuki dinlenilme hakkını sağlamak ve borçlu aleyhine bozulan menfaat dengesini kurmak için kabul edilmiştir⁴⁸. Bu doğrultuda borçlu, kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı kararı veren mahkemeye itiraz edebilir (İİK m.265/1; CİKT m.460/1⁴⁹).

⁴⁷ Alman ve İsviçre hukukunda karşı taraf dinlenmeden geçici hukuki koruma kararı verilebilmekte olup hakkında geçici hukuki koruma tedbiri talep edilmemiş kişinin hukuki durumunu önceden koruyabilmesi adına, ileride kendisine karşı yöneltilebilecek ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz talepleri ve yargılamaları bakımından dikkate alınabilmesi amacıyla koruma dilekçesi verme ve böylece savunmalarını, tedbir kararı verilmeden sunma hakkı tanınmıştır. Alman ve İsviçre hukukunda koruma dilekçesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **KÖROĞLU**, Anıl/**GÜNEY**, Merve: “Alman Hukukunda Koruma Dilekçesi”, Medeni Usul Hukukunda Koruma Dilekçesi- Schutzschrift - Alman, İsviçre ve Türk Hukuku Perspektifinden, Atalı, Murat/Köroğlu, Anıl (Editörler), s. 35 vd.; **PEKSÖZ**, Vildan: “İsviçre Hukukunda Koruma Dilekçesi”, Medeni Usul Hukukunda Koruma Dilekçesi- Schutzschrift - Alman, İsviçre ve Türk Hukuku Perspektifinden, Atalı, Murat/Köroğlu, Anıl (Editörler), s. 59 vd.

⁴⁸ **TOK**, Ozan: İtiraz Yargılamasının Kapsamı ve Önce Rehne Müracaat Zorunluluğunun İstisnalarının Söz Konusu Olması Hâlinde İhtiyati Haciz Talep Edilip Edilemeyeceği Sorunu, Budak, Ali Cem/ Karaaslan, Varol (Editörler), İlamat Torbası C. 3, Mayıs 2023, s. 131-132.

⁴⁹ “Maddenin ikinci fıkrasıyla, uygulamada ortaya çıkardığı sorunlar da göz önüne alınarak ihtiyati haciz kararına hangi hususlarda itiraz edilebileceğine ilişkin sınırlı sayımdan vazgeçilmiş; bunun yerine, ihtiyati haciz sisteminde son derece önemli bir değişiklik yapılarak “ihtiyati haczi haklı göstermiş olan bütün vakıalar bakımından” itiraz edilebileceği ilkesi benimsenmiştir. Böylece ihtiyati haciz kararına yapılacak itirazda borcun doğmadığı veya borcu sona erdiren sebeplerin mevcudiyeti gibi vakıalar da iddia edilebilecek ve bu itiraz

Mahkemece verilen ihtiyati haciz kararı, karara konu malvarlığı değerlerinin haczedilmiş sayılması için yeterli değildir; ayrıca bu kararın uygulanması gerekir. Bu çerçevede ihtiyati haciz kararı sonrası alacaklının, bu kararın icrasını, kararın verildiği tarihten itibaren on gün içinde icra dairesinden talep etmesi gerekir. Aksi takdirde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar (İİK m.261/1; CİKT m.457/1).

İhtiyati haczin devam etmesi için kararın uygulanması da tek başına yeterli olmayabilir. Özellikle dava veya takipten önce ihtiyati haciz talep edildiği hallerde alacaklının, ihtiyati haczin korunması için tamamlayıcı merasimleri yerine getirmesi gerekmektedir. Benzer şekilde dava veya takipten sonra ihtiyati haciz talep edildiği hallerde de söz konusu prosedürlerin devamı için gereken işlemlerin yapılması şarttır. Nitekim tamamlayıcı merasim yapılması zorunluluğu İİK m.264'te düzenlenmiştir. Bu düzenleme doğrultusunda ihtiyati haciz sahibi alacaklı, ihtiyati haczin uygulanmasından veya haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde takip talebinde bulunmalı veya dava açmalı yahut daha önce başladığı bu yollardan birine ilişkin tamamlayıcı merasimleri yerine getirmelidir.

Tamamlayıcı merasim(ler)in ne olduğu, alacaklının daha önce dava veya takip yapıp yapmadığına göre veya bunlardan hangisine başvurduğuna göre belirlenmektedir. Örneğin; ihtiyati haciz, dava devam ederken konulmuş veya daha sonra dava açılmışsa bu davada verilen hükmün tebliğinden itibaren bir ay içinde haciz veya iflas yolu ile takip talebinde bulunulması gerekmektedir (İİK m.264/3; CİKT m.459/3). Benzer şekilde takip prosedüründe ödeme emrine itiraz edilmişse bu itirazın kaldırılması veya iptali yedi gün içinde talep edilmelidir (İİK m.264/2 c.2; CİKT m.459/2).

Tamamlayıcı merasimlere ilişkin bu düzenlemenin amacı; geçici nitelikte, teminat amaçlı bir hukuki koruma tedbiri olan ihtiyati haczin, alacaklıdan kaynaklanan sebeplerle uzunca bir süre borçluyu tehdit etmemesi, sadece yargılama ve takip prosedürlerinin tüketilmesinden kaynaklanan sürede alacağın tehlikeye düşmesini engelleme amacına hizmet etmesi ve böylece ihtiyati haciz kararı nedeniyle alacaklı ile borçlu arasında alacaklı lehine bozulan menfaat dengesinin kurulmasının

sebeplerinin yaklaşık olarak ispatı ihtiyati haczin kaldırılması için yeterli olacaktır" (CİKT m. 460 gerekçesinden).

sağlanmasıdır. Bu amaçtan ve düzenlemeden anlaşılacağı üzere kural olarak alacaklı, tamamlayıcı merasim olarak dava veya takip yolunu seçmekte özgür olduğu gibi takip talebinde bulunmak istediği hallerde de kural olarak haciz veya iflas yollarından birini seçmekte serbesttir. Örneğin; alacağı kambyo senedine bağlı alacaklı, ihtiyati haciz kararından sonra kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapabileceği gibi genel haciz yoluyla takip yoluna da başvurabilir yahut şartları oluşmuşsa iflas yoluyla takip de yapabilir⁵⁰. Ancak rehinle karşılanmayan alacak miktarı için ihtiyati haciz kararı verilmişse bu halde menfaat dengesi gereği rehnin, alacağı karşılayıp karşılamadığının kesin olarak tespiti için istisnai olarak⁵¹ rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılmalıdır⁵².

Son olarak ifade edilmelidir ki CİKT ile getirilmesi planlanan bazı yenilikler ihtiyati haciz kurumuna duyulan ihtiyacı artırabilir. Örneğin; CİKT m.53 ile hukukumuzda eskiden beri kabul edilen ilk derece mahkemesi kararlarının, kural olarak derhal ilamlı icraya konulabilmesine ilişkin esas değiştirilmekte; ilk derece mahkemesince verilen ve henüz kesinleşmemiş kararların, doğrudan ilamlı icraya konu edilememesi, istinaf kanun yolu aşamasından sonra ilamlı icra yapılabilmesi esası kabul edilmektedir. Bu hükmün yasalaşması halinde ihtiyati haciz taleplerinde artış gözlemlenebilir. Zira bu halde ilk derece mahkemesince lehlerine karar verilmiş olsa bile alacaklarını tahsil edememe tehlikesi ile karşılaşan alacaklılar, ihtiyati haciz talep etme ve daha sonra yapacakları ilamlı takibi güvence altına alma eğilimi göstereceklerdir. Nitekim CİKT m.53'ün gerekçesinde de alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması için ihtiyati haciz kurumunun varlığını sürdürdüğü; alacaklının, henüz ilamlı icra takibi yapma hakkı doğmamış olsa bile ihtiyati haciz kurumundan yararlanabileceği ifade edilmiştir.

⁵⁰ KARSILI, s. 894.

⁵¹ Bir diğer istisna olan, alacağın hem rehinle teminat altına alınmış hem de kambyo senedine bağlanmış olması halinde alınan ihtiyati haciz kararından sonra tamamlayıcı merasim olarak hangi takip yoluna başvurulabileceği meselesi aşağıda incelenecektir. Bkz. III, B.

⁵² MUŞUL, C. II, s. 1087; DEYNEKLİ/SALDIRIM, s. 33-34; AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT, s. 509; KARSILI, s. 894; KURU, s. 1071.

II. KAMBYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACZİN AMACI

Kambyo alacaklarını, diğer alacak türlerinden ayıran en temel özelliklerden biri, hamilin sahip olduğu başvuru (müracaat) hakkıdır. Nitekim kambyo senedinin vadesinde usulüne uygun olarak ibraz edilmesine rağmen ödenmemesi hâlinde hamil, alacağının tahsili amacıyla başvuru borçlularına yönelme imkânına sahiptir. Söz konusu hakkın varlığına rağmen, özellikle de asıl borçlu bakımından borcun ödenmemesi riski her zaman ortaya çıkabilmektedir⁵³.

Uygulamada, kambyo borcunun asıl borçlu tarafından ifa edilmemesi durumunda, hamilin çoğu kez kambyo borçlularının tamamı hakkında ihtiyati haciz talebinde bulunduğu; mahkemelerin de başvuru borçlularının borcu ödememe tehlikesinin somut olarak mevcut olup olmadığını değerlendirmeksizin, tüm borçlular yönünden ihtiyati haciz kararı verdiği görülmektedir⁵⁴. Bu yaklaşım, kambyo alacakları bakımından ihtiyati haczin, koruyucu ve istisnai niteliğinin yeterince dikkate alınmaksızın uygulandığını ve menfaat dengesinin göz ardı edildiğini göstermektedir.

Oysa kambyo senetleri bakımından ihtiyati haczin temel amacı, alacağın tahsilini tehlikeye düşüren hâllerin önlenmesi ve buna paralel olarak tahsil sürecinin etkin biçimde güvence altına alınmasıdır. Bu itibarla, kambyo alacağının tahsilini somut olarak tehlikeye sokan bir durum bulunmadıkça ihtiyati hacze karar verilmemesi gerekir.

Ne var ki uygulamada, alacağın tahsilinin yalnızca asıl borçlu tarafından tehlikeye sokulduğu durumlarda dahi, tüm kambyo borçluları hakkında ihtiyati haciz kararı verildiği görülmektedir. Kanaatimizce, ihtiyati haczin teminat ve istisnai niteliği göz önünde bulundurulduğunda, alacağın tahsilini tehlikeye sokmayan kambyo borçluları bakımından doğrudan ihtiyati hacze hükmedilmesi, kurumun getiriliş amacına uygun düşmemektedir.

⁵³ SEVEN, Vural: Kambyo Senetlerine (Police, Bono, Çek) Dayanan İhtiyati Haciz Taleplerinde İhbar Mecburiyeti (TTK m. 635), Arkan, Sabih (Editör), Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. 2, Ankara 2010, s. 1899.

⁵⁴ SEVEN, İhbar Mecburiyeti, s. 1899.

III. KAMBIYO SENETLERİNDE İHTİYATİ HACİZ ŞARTLARI

A. İhtiyati Haczi Oluşturan Kambiyo Alacağı

İİK m. 257/1'de, rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcuna ilişkin olarak alacaklının ihtiyati haciz talep edebileceği hüküm altına alınmıştır. Kambiyo senetleri, nitelikleri gereği para borcu içeren kıymetli evrak niteliğindedir. Bununla birlikte, bu senetlerin hukuken geçerli sayılabilmesi yalnızca böyle bir borcun bulunmasına bağlı değildir; aynı zamanda söz konusu borcun belirli bir tutara ilişkin olması ve herhangi bir kayıt veya şarta bağlanmamış bulunması da gerekmektedir. Aksi hâlde senet, kambiyo senedi olarak nitelendirilemez⁵⁵.

Bu çerçevede, ihtiyati haczin konusunu para alacaklarının oluşturduğu dikkate alındığında, kambiyo senetlerinden doğan alacaklar bakımından da ihtiyati haciz yoluna başvurulması hukuken mümkündür.

Kambiyo senedinde bedelin hem yazı hem de rakamla gösterilmesi ve bu iki ifade arasında bir uyumsuzluk bulunması hâlinde, yazı ile gösterilen bedelin esas alınacağı TTK'nın 676/1. maddesinde açıkça düzenlenmiştir⁵⁶. Bu nedenle, ihtiyati haciz talebinin de kural olarak yazı ile gösterilen meblağ üzerinden ileri sürülmesi gerekir.

Özellikle yazı ile ifade edilen bedelin, rakamla gösterilenden daha düşük olması ve buna rağmen senette yer alan rakam esas alınarak ihtiyati haciz talep edilmiş bulunması durumunda, mahkemenin TTK m. 676/1 hükmü uyarınca yazı ile gösterilen tutarı dikkate alarak değerlendirme yapması zorunludur⁵⁷. Nitekim bu hâl, borçlu bakımından ihtiyati hacze itiraz sebebi de teşkil eder (İİK m. 265/1).

⁵⁵ Y. 11. HD, 24.08.1987, E. 1986/12237, K. 1987/8654; Y. 12. HD, 11.12.1987, E. 1987/1050, K. 1987/12928 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁶ TOKCAN, F. Pelin: Kambiyo Senetlerinde Bedelin Farklı Şekilde Gösterilmesi (TK m. 676), Kendigelen, Abuzer/ Sorkun, Ahmet Furkan/ Aydın, Atakan (Hazırlayanlar), Yürürlüğünün 12. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu -VIII- (Tebliğler ve Tartışmalar) 1 Kasım 2024, İstanbul 2025, s. 246.

⁵⁷ İstanbul BAM, 16. HD, 28.01.2026, E. 2024/1244, K. 2026/129; Y. 11. HD, 25.06.2025, E. 2024/6710, K. 2025/4520; Y. 11. HD, 24.10.2024, E. 2023/5868, K. 2024/7612 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Buna karşılık, yazı ile gösterilen bedelin, rakamla gösterilenden daha yüksek olduğu bir durumda, senette yer alan rakama dayanılarak ihtiyati haciz talep edilmişse, mahkemenin taleple bağlılık ilkesi gereği bu talep çerçevesinde karar vermesi gerekir.

Benzer şekilde, TTK'nın 676/2. maddesi uyarınca kambiyo senedinde yer alan bedelin yalnızca yazıyla veya yalnızca rakamla, ancak birden fazla kez gösterilmiş olması ve bu ifadeler arasında farklılık bulunması hâlinde, en düşük bedelin esas alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, ihtiyati haciz talebinin de kural olarak en az olan bedel üzerinden ileri sürülmesi mümkündür. Dolayısıyla mahkemenin, ihtiyati haciz talebini değerlendirirken senette birden fazla bedelin gösterilip gösterilmediğini ve bu bedeller arasında bir uyumsuzluk bulunup bulunmadığını titizlikle incelemesi; farklılık tespit etmesi hâlinde ise TTK'nın 676. maddesi çerçevesinde bir değerlendirme yapması gerekmektedir.

Uygulamada, daha düşük tutarda teminat yatırmak amacıyla, fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmaksızın kambiyo alacağının yalnızca bir kısmı için ihtiyati haciz talebinde bulunulduğu görülmektedir⁵⁸. Kambiyo senetlerinde kısmi ödemenin yasaklanmamış olması karşısında, alacağın belirli bir bölümünün ihtiyati hacze konu edilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemenin, kambiyo borcunun tamamını esas alarak ihtiyati hacze karar vermemesi; aksine, talep konusu edilen tutarla sınırlı bir değerlendirme yapması gerekir. Başka bir ifadeyle, ihtiyati haciz kararı, yalnızca talep edilen meblağı karşılayacak miktardaki borçlu malvarlığı unsurlarıyla sınırlı olarak tesis edilmelidir.

B. Kambiyo Alacağının Rehinle Teminat Altına Alınmamış Olması

Rehin, bir borcun ifa edilmemesi halinde alacaklı olan kişiye, rehne konu malı icra yoluyla paraya çevirerek satış tutarından alacağını tahsile ilişkin yetki veren sınırlı bir aynî haktır⁵⁹. İhtiyati hacze karar

⁵⁸ Fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmaksızın yapılan ihtiyati haciz başvurusunda, ihtiyati hacze konu edilmeyen alacak kısmından feragat edildiği sonucuna varılamaz. Bkz. **KAYIŞ**, Ferhat: Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz, Ankara 2020, s. 46.

⁵⁹ **OĞUZMAN**, M. Kemal/ **SELİÇİ**, Özer/ **OKTAY-ÖZDEMİR**, Saibe: Eşya Hukuku, 26. Bası, İstanbul 2024, N. 105, s. 29.

verilebilmesi için aranan şartlardan biri, ihtiyati hacze konu alacağın rehin ile temin edilmemiş olmasıdır (İİK m. 257). Bu şartın, kambiyo senetlerine ilişkin olarak özellikle iki yönlü bir incelemeyi gerekli kıldığı söylenmelidir.

İlk olarak, kanun koyucunun İİK m. 23/1-b.3 hükmünde ifade etmiş olduğu gibi “*rehin*” kavramı, ipotek ve menkul rehni dâhil tüm menkul ve gayrimenkul rehinlerini kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır. Bu bağlamda İİK m. 257’de yer alan “*rehin*” ibaresi dikkate alındığında, bir alacağın taşınır veya taşınmaz rehniyle güvence altına alınmamış⁶⁰, ancak alacak rehni ya da kefalet gibi şahsî teminatlarla güvenceye bağlanmış olması hâlinde, ihtiyati hacze başvurulmasına hukuken engel bir durum söz konusu değildir⁶¹.

Kambiyo alacakları bakımından da alacağın aval⁶² yoluyla teminat altına alınmış olması, ihtiyati haciz talebinde bulunulmasını engellemez. Dolayısıyla lehine aval verilen borçlu, alacağın aval ile teminat altına alındığını ileri sürerek, hakkında ihtiyati haciz kararı verilemeyeceğini iddia etme hakkına sahip değildir.

İkinci olarak, İİK m. 45 hükmünde öngörülen “*önce rehne başvurma zorunluluğu*”nun kambiyo senetleri bakımından istisnaen uygulanmadığı görülmektedir. Şöyle ki; takip hukukunda kural olarak rehne başvurma zorunluluğu kabul edilmiş ve bu zorunluluğa bazı istisnalar getirilmiştir (İİK m.45). Bu istisnalardan biri de alacağın kambiyo senedine dayanmasıdır. Bu halde alacaklı öncelikle rehne başvurmak zorunda

⁶⁰ Yargıtay bir kararında kambiyo senedinin ipotekle temin edilmiş olmasının ihtiyati haciz istenmesine engel olmayacağını ifade eden yerel mahkeme kararını onamıştır. Bkz. Y. 11. HD, 04.10.2016, E. 2016/8605, K. 2016/7763 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁶¹ **KAYIŞ**, s. 48.

⁶² Aval, senet bedelinin tamamen veya kısmen güvence altına alınmasını amaçlayan, kambiyo hukukuna özgü bir taahhüttür (TTK m. 700/1, m. 778/3). Aval veren kişi/avalist, bu taahhütle birlikte kambiyo ilişkisine dâhil olur ve hamile karşı sorumluluk altına girer. Belirtmek gerekir ki aval, borçlar hukukundaki kefaletten farklıdır. Zira aval, bağımsız ve soyut nitelikte bir kambiyo taahhüdü teşkil eder. Bununla birlikte, avalist kimin lehine aval vermiş ise, o kişinin kambiyo senedinden doğan sorumluluğu ile aynı kapsam ve ölçüde sorumlu olur (TTK m. 702, 778/3). Avalist, sorumluluğu doğduğu anda, senet dolayısıyla sorumluluk altına giren diğer kambiyo borçluları ile beraber müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludur. Detaylı bilgi için bkz. **ÜLGEN**, Hüseyin/ **HELVACI**, Mehmet/ **KAYA**, Arslan/ **NOMER-ERTAN**, N. Fusun: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2021, s. 191-196.

değildir, kambyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapabilir (İİK m.45/3 gereği m.167/1⁶³).

Bu istisnanın ihtiyati hacizde geçerli olup olmaması açısından iki görüş ortaya çıkmaktadır. İlk olarak kanunun getirdiği bu istisnanın seçilecek takip usulüne ilişkin olduğu, böyle bir istisnanın tanınmış olmasının alacağın rehinle teminat alındığı gerçeğini değiştirmeyeceği bu nedenle bu istisnanın ihtiyati hacizde geçerli olmasının ihtiyati haczin amacıyla bağdaşmayacağı ileri sürülmektedir⁶⁴. Buna karşılık doktrinde kabul edilen çoğunluk görüşe⁶⁵ göre ise rehnin paraya çevrilmesi yolunun seçilmemesi halinde rehin, alacağı güvence altına almamaktadır. İhtiyati haczin amacı, mevcut veya müstakbel bir takibin sonucunu güvence altına almak olduğuna göre takip yolunu seçme imkânı bulunan alacaklının ihtiyati haciz talebine de imkân tanınması gerekmektedir. Zira bu durumda alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yerine başka bir takip yolu seçmektedir. Kambyo ilişkisinin asıl ilişkiden mücerret olması da bu sonucu haklı kılmaktadır.

Kanaatimizce İİK m.45'teki kambyo senetlerine özgü takip yapılabilmesine ilişkin bu istisnanın getiriliş amacı, kambyo senetlerinin ticari hayatın gerekleri doğrultusunda sahip olduğu tedavül yeteneğini korumaktır. Kambyo senetleri temel ilişkiden mücerret olup ihtiyati haciz yargılamasında, temel ilişkideki alacağın rehinle teminat altına alınıp alınmadığının incelenmesi kambyo senetlerinin tedavül kabiliyeti ile bağdaşmaz. Bu sebeple İİK m.45/3'te öngörülen istisna, ihtiyati haciz talepleri bakımından da geçerli olmalıdır. Yargıtay da söz konusu

⁶³ Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda ise önce rehne başvurma kuralı (CİKT m.111) yer almakla birlikte kambyo senetlerine özgü istisna yer almamaktadır. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere *"Kambyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluyla takip yapılması imkânı Taslakta kaldırıldığı için alacaklı artık elde kambyo senedi bulunan hâllerde de rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmaya mecbur kalacaktır"*. Dolayısıyla Taslak yasalaştığı takdirde alacağın hem rehinle teminat altına alınmış hem de kambyo senedine bağlanmış olması halinde söz konusu alacak için ihtiyati haciz kararı verilmesi mümkün olmayacaktır.

⁶⁴ AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT, s. 480; TOK, s. 137 vd.

⁶⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 355; POSTACIOĞLU/ALTAY, s. 866; KURU, s. 1037; ÜSTÜNDAĞ, s. 408; KARSILI, s. 884; Timuçin MUŞUL: İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, C. I-II, Ankara 2013, C. II, s. 1085; DEYNEKLİ/SALDIRIM, s. 34; ÖZEKES, s. 124; İYİLİKLİ, s. 37; AKKAYA, s. 22.

istisnayı, ihtiyati haciz bakımından da uygulamakta ve kambiyo alacakları yönünden rehin bulunmasının ihtiyati hacze engel teşkil etmediği yönünde kararlar vermektedir⁶⁶. Ancak belirtmek gerekir ki bu durumda tamamlayıcı merasim olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılamaz, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip talebinde bulunulmalıdır. Aksi takdirde ihtiyati hacze ilişkin tamamlayıcı merasim yerine getirilmemiş sayılır ve ihtiyati haciz hükümsüz kalır⁶⁷.

IV. KAMBİYO ALACAKLARINDA İHTİYATİ HACİZ SEBEPLERİ

A. Vadesi Gelmiş Kambiyo Alacaklarında

İİK m. 257/1’de ihtiyati haciz talebinde bulunabilecek kişiler, “*vadesi gelmiş bir borcun alacaklısı*” olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda, alacağın muaccel hâle gelmiş olması, kural olarak ihtiyati haciz talebi için yeterlidir ve ayrıca başka bir şartın varlığı aranmaz. Hükümde “*vade*” kavramına yer verilmiş olmakla birlikte, burada kastedilen husus, alacağın muacceliyet kazanmış olmasıdır⁶⁸.

Kambiyo senetleri bakımından ihtiyati haciz sebeplerinin değerlendirilmesinde, vade ve muacceliyet kavramları üzerinde ayrıca durulması gerekmektedir.

⁶⁶ “İhtiyati haciz talebi kambiyo senedine dayanmakta olup, vadesi gelmiş ve böylece alacak muaccel olmuş bulunduğundan İİK 45/3 maddesi hükmü yollamasıyla aynı Kanun’un 167/1. maddesi hükmü gözetildiğinde İİK 257/1 maddesindeki ihtiyati haciz koşullarının gerçekleştiğinin kabulü gerekmektedir. Talep dilekçesinde sırf alacağın rehinle temin edilmemiş olması ifadesinin bulunmaması hususu ihtiyati haciz kararının kaldırılması için yeterli bir sebep oluşturmaz”. Y. 19. HD, 19.12.2016, E. 2016/18947, K. 2016/15877; aynı yönde bkz. Y. 19. HD, 10.02.2016, E. 2015/15538, K. 2016/2060; Y. 19. HD, 08.04.2016, E. 2015/15911, K. 2016/6143 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); “Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, İİK’nın 167. maddesine göre alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde kambiyo senetlerine mahsus takip yapılmasında kanuna aykırılık bulunmadığından ihtiyati haciz talep edilmesinde de bir aykırılık bulunmadığı ...” Y. 11. HD, 17.09.2014, E. 2014/11667, K. 2014/13979 (Lexpera İçtihat Bilgi Bankası).

⁶⁷ PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 364. Bu halde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılamayacağını savunmakla birlikte mutlaka kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılması gerekmeyeceği, genel haciz yoluyla takip de yapılabileceği yönündeki görüş için bkz. DEYNEKLİ/SALDIRIM, s. 34.

⁶⁸ Bkz. I, C, 2.

TTK'nın 703. maddesi uyarınca poliçede; TTK m. 778/b hükmü gereğince ise bonoda dört tür vade öngörülmüştür. Bunlar; görüldüğünde, görüldüğünden belirli bir süre sonra, düzenleme gününden belirli bir süre sonra ve belirli bir günde vadedir. Poliçe ve bonoya bu dört vade türü dışında herhangi bir vade kaydının konulması mümkün değildir.

Kambyo senetlerinde yer alan para borcu, kural olarak senette gösterilen vadede muaccel hâle gelmektedir. Bu itibarla kambyo alacağının muacceliyet tarihi, vade tarihidir. Bununla birlikte görüldüğünde ödenecek kambyo senetleri bakımından muacceliyet, senedin ibrazı ile gerçekleşmektedir⁶⁹.

1. Asıl Borçlular Bakımından Kambyo Alacağının Muaccel Hale Gelmesi

Bono ve poliçeden doğan kambyo ilişkilerinde, asıl borçlular ile başvuru borçluları arasında bir ayırım yapılmaktadır. Asıl borçlu; kendisine başvurulabilmesi için kambyo alacağının muaccel hâle gelmesinin yeterli olduğu, bunun dışında herhangi bir şekli şartın aranmadığı ve yapacağı ödeme ile kambyo borcunu tüm başvuru borçluları bakımından sona erdiren kişi olarak tanımlanabilir⁷⁰.

Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, geçmiş dönemde uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biri, mahkemelerin, aleyhine ihtiyati haciz talep edilen kişinin kambyo ilişkisi içerisindeki hukuki konumunu -asıl borçlu mu yoksa müracaat borçlusu mu olduğunu- dikkate almaksızın, ihtiyati haciz talebini senet hakkında protesto çekilip çekilmediği ölçütüne bağlamaları olmuştur⁷¹. Bu yaklaşım çerçevesinde, protestonun varlığı hâlinde tüm kambyo borçluları bakımından ihtiyati haciz talebinin kabul edildiği; protestonun bulunmaması durumunda ise, borçlunun statüsüne bakılmaksızın talebin reddedildiği görülmekteydi. Ne var ki, kambyo hukukunun temel ilkeleri uyarınca senedin asıl borçlularına karşı başvuru bakımından protesto çekilmesi bir şart teşkil

⁶⁹ Kambyo alacakları aranacak borç niteliğinde olduğundan, senedin borçluya ibrazı gerekmektedir. (ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 198; KENDİGELEN, Abuzer/ KIRCA, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambyo Senetleri, 9. Bası, İstanbul 2025, N. 517, s. 248.)

⁷⁰ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 229.

⁷¹ SEVEN, İhbar Mecburiyeti, s. 1899; ÖZEKES, s. 140.

etmemektedir. Nitekim öğretide haklı olarak vurgulandığı üzere, asıl borçluya karşı gerek dava gerek icra takibi yoluna başvurulabilmesi, protesto veya benzeri şekli koşullara bağlı kılınmış değildir⁷². Bu itibarla, asıl takip yollarında aranmayan bir şartın, alacağı ve mevcut veya müstakbel bir takibi güvence altına almayı amaçlayan geçici bir hukuki koruma tedbiri olan ihtiyati hacizde aranması hem kanuni dayanaktan yoksun hem ihtiyati haciz kurumunun koruyucu ve önleyici işleviyle bağdaşmayan bir uygulama olarak eleştirilmiştir⁷³. Geline aşamada, öğretideki bu haklı eleştirilerin yargı kararlarına da yansıdığı ve özellikle son dönemde verilen Yargıtay ve BAM kararlarıyla söz konusu uygulamanın terk edilmeye başlandığı görülmektedir⁷⁴. Nitekim güncel içtihatlarda, asıl borçluya karşı yöneltilen ihtiyati haciz talepleri bakımından protesto çekilmiş olmasının aranmadığı; değerlendirmede borçlunun kambiyo ilişkisi içerisindeki hukuki statüsünün esas alındığı anlaşılmaktadır. Bu gelişme, ihtiyati haciz kurumunun amacına uygun şekilde işletilmesi ve alacaklının hukuki korunmasının gereksiz biçimde zorlaştırılmaması bakımından isabetli olmuştur.

Senedin asıl borçlusu yani poliçede kabul eden muhatap ile bonoda düzenleyen bakımından⁷⁵ kambiyo alacağının muacceliyeti, senette öngörülen vade esas alınarak belirlenir. Bu bağlamda muacceliyetin tespiti, senette yer alan vade türüne göre farklılık arz etmektedir.

Görüldüğünde ödenecek poliçe ve bonoda muacceliyet, senedin ibraz edildiği, diğer bir ifadeyle görüldüğü tarihte gerçekleşir⁷⁶ (TTK m. 704, TTK m. 778/1-b). Bu senedin düzenleme gününden itibaren bir yıllık

⁷² ÜLGİN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 229-230.

⁷³ ATAĞAN, Namık Kemal: "İhtiyati Haciz Müessesesinin Uygulamadaki Şekli", Ankara Barosu Dergisi, S. 1, Y. 1973, s. 28.

⁷⁴ Y. 11. HD, 12.05.2014, E. 2014/6087, K. 2014/8964; İstanbul BAM 12 HD, 16.01.2025, E. 2025/55, K. 2025/56; İstanbul BAM 43. HD, 14.10.2025, E. 2025/1375, K. 2025/1372; Konya BAM 6. HD, 06.05.2025, E. 2025/607, K. 2025/726 (Kazancı İctihat Bilgi Bankası).

⁷⁵ Düzenleyene veya kabul eden muhataba aval verenler (TTK m. 700-702, 778/3), bunların yetkisiz ya da yetkisini aşarak işlem yapan temsilcileri (TTK m. 678, 778/2-e) ile asıl borçluların mirasçıları, kambiyo ilişkisi kapsamında asıl borçlu gibi sorumluluk taşımaktadır. Bkz. ÜLGİN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 229.

⁷⁶ KENDİGELEN/KIRCA, N. 506, s. 245; ÖZTAN, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2024, s. 127.

süre içerisinde ödenmek üzere ibrazı gereklidir⁷⁷. Görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek senetlerde ise muacceliyet tarihi, kabul kaydında yer alan tarih uyarınca belirlenecektir (TTK m. 705/1). Kabul sırasında senet üzerine tarih atılmamış olması hâlinde, tarihin tespiti amacıyla protesto çekilmesi gerekmektedir⁷⁸. Senedin hangi tarihte görüldüğü yazılmamış ve ayrıca protesto da düzenlenmemişse, kabul için ibrazla ilişkin öngörülen sürenin son günü senedin kabul edildiği tarih olarak kabul edilir (TTK m. 705/2). Bonolarda ise kabul müessesesi bulunmadığından, görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek bonolar için söz konusu süre, TTK m. 779/2 hükmünün atfıyla TTK m. 693'te öngörülen süreye tabidir. Buna göre bono, düzenlendiği tarih itibarıyla bir yıllık süre içinde ödenmek üzere ibraz edilmelidir⁷⁹. Vadeyi belirlemek amacıyla kendisine bono ibraz edilen düzenleyen, bu durumu, senet üzerine tarih atmak suretiyle yazacağı "görölmüştür" kaydı yahut aynı anlama gelen tarihli bir başka beyanla tespit etmeli ve imzasıyla teyit etmelidir (TTK m. 779/3-c. 1). Düzenleyenin bu yönde bir beyanda bulunmaktan kaçınması veya "görölmüştür" kaydına tarih koymayı ihmal etmesi hâlinde ise, söz konusu durumun noter tarafından düzenlenecek bir tarih tespit protestosu ile belirlenmesi gerekmektedir (TTK m. 779/3- c. 3-4). Düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödenecek bono ve poliçede muacceliyet, senedin düzenlendiği güne eklenen sürenin sona erdiği tarihte gerçekleşir⁸⁰. Belirli bir günde ödenecek bono ve poliçede ise muacceliyet, senette açıkça gösterilen takvim gününde gerçekleşir⁸¹.

TTK m. 752/1 hükmü uyarınca, kambyo senedinde öngörülen vadenin bir tatil gününe rastlaması hâlinde, senet bedelinin ödenmesi ilk iş gününe ertelenir⁸². Bu itibarla, vade tarihinin gelmiş olması her

⁷⁷ ÇAMOĞLU, Ersin: Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul 2023, N. 109, s. 56; BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Basım, Bursa 2018, s. 81.

⁷⁸ ÖZTAN, s. 128; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 81.

⁷⁹ KENDİGELEN/KIRCA, N. 506, s. 245.

⁸⁰ ARSLANLI, Halil: Ticari Senetler Dersleri, 2. Bası, İstanbul 1950, s. 55. Bu tür vadenin hesaplanmasında senedin düzenlendiği gün hesaba katılmaz (ÇAMOĞLU, N. 108, S. 56).

⁸¹ KENDİGELEN/KIRCA, N. 499, s. 241.

⁸² BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 78-79.

durumda kambiyo alacağının derhâl muaccel hâle geldiği sonucunu doğurmaz.

TTK m. 708 hükmü uyarınca, bono ve poliçenin ödeme gününde veya ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde ödenmek üzere ibraz edilmesi gerekmektedir. Her ne kadar vadenin gelmesiyle birlikte senet borcu muacceliyet kazanmaktaysa da ödeme talebinin ibraz şartına bağlanmış olması dolayısıyla düzenleyenin temerrüde düşmesi için senedin ayrıca ibraz edilmesi şart kılınmıştır. Bu takdirde, hamilin başvuru hakkı gibi kambiyo hukukuna özgü sonuçların doğması mümkün olabilmektedir.

2. Başvuru Borçluları Bakımından Kambiyo Alacağının Muaccel Hale Gelmesi

Başvuru hakkı, hamilin, senedin kabul edilmemesi veya ödenmemesi yahut ödeneceğinin şüpheli hâle gelmesi durumlarında, başvuru borçlularına karşı sahip olduğu talep yetkisini ifade etmektedir⁸³. Nitekim kambiyo senedinde imzası bulunan kişiler, kendilerinden sonra gelen hamillere karşı senet bedelinin yerinde ve zamanında ödeneceğini taahhüt ederler. Bu çerçevede, kambiyo senedinin, vadesinde ödenmemesi yahut ödenmesinin kuşkulu hale gelmesi (veya poliçenin kabul edilmemesi) durumunda, hamilin başvuru hakkını kullanması mümkün hale gelmektedir (TTK m. 713)⁸⁴.

Bir alacağın muacceliyeti, onun talep edilebilir hale gelmesini ifade eder⁸⁵. Ancak kambiyo senetlerinde başvuru (müracaat) borçlularına başvurulabilmesi için alacağın muaccel olmasının yanı sıra, kural olarak senedin süresinde ibraz edilmesi, ödenmemiş olması ve kanunda öngörülen hâllerde bunun protesto ile tespit edilmesi gerekir (TTK m. 713, 714).

⁸³ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 197.

⁸⁴ KARAYALÇIN, s. 101; POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, İstanbul 2018, N. 319 vd., s. 244 vd.

⁸⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 800; EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 29. Baskı, Ankara 2024, N. 2933, s. 1074-1075; SEROZAN, Rona/BAYSAL, Başak/SANLI, Kerem Cem: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 8. Bası, İstanbul 2022, N. 3, s. 73.

3. Çekler Bakımından Kambiyo Alacağının Muaccel Hale Gelmesi

TTK kanun koyucusu mehzaz düzenlemelerle paralel şekilde (Art. 1115 OR, Art. 28 SchG) çeki esas itibarıyla bir ödeme aracı olarak tasarlamış ve bu doğrultuda normatif çerçevesini şekillendirmiştir. TTK m. 795, “*Muacceliyet*” kenar başlığı altında çeki, görüldüğünde ödenen bir kambiyo senedi olarak nitelendirmektedir⁸⁶. Çeklerde, düzenleme gününden itibaren işlemeye başlayan on gün, bir ay ve üç aylık ibraz süreleri öngörülmüştür⁸⁷. Bu çerçevede çek, kural olarak tabi olduğu ibraz süresi içinde muhatap banka yahut takas odasına ibraz edilmekle birlikte muaccel hâle gelir⁸⁸. İbraz sürelerinin geçirilmesi hâlinde ise, kambiyo hukukuna özgü müracaat hakları kaybedilmekte; ayrıca düzenleyen bakımından çekten cayma hakkı doğmaktadır⁸⁹.

Anılan hükmün ikinci fıkrası uyarınca, çekin düzenleme tarihi olarak gösterilen günden önce ödenmek üzere bankaya ibraz edilmesi hâlinde dahi, ibraz tarihinde ödenmesi esastır. Bu nedenle, çekte vadeye ilişkin kayıtlar yazılmamış sayılır (TTK m. 795/1). İlgili düzenlemelere paralel bir biçimde kanun koyucu aynı zamanda TTK m. 818’de poliçenin vadeyi esas alan düzenlemelerine atıf yapmaktan da kaçınmıştır.

⁸⁶ Kanun koyucunun, 6762 sayılı TTK’daki düzenlemeden farklı olarak “*vade*” kavramı yerine bilinçli biçimde “*muacceliyet*” terimini tercih etmesi, çekte vadenin bulunmadığı yönündeki genel kabul görmüş ilkenin geçerliliğini teyit eden bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bkz. YASAN, Mustafa: “Çek Kanunu Geçici m. 3 f. 1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenlenme Tarihinden Önce İbrası Geçersiz Olan Çekin, Muhatap Banka Tarafından İşleme Konması (ve Özellikle Ödenmesi)”, TAAD, Y. 5, S. 19, Ekim 2014, s. 325.

⁸⁷ “Bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir” (TTK m. 796/1). “Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenleme yeri ödeme yeri ile aynı kıtada ise, bir ay, aynı kıtada ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir” (TTK m. 796/2-c.1). “Bir Avrupa ülkesi ile Akdeniz’e kıyısı bulunan bir ülke arasında düzenlenip ödenmesi kararlaştırılan çekler, aynı kıtada düzenlenmiş ve ödenecek sayılacaktır” (TTK m. 796/2-c.2).

⁸⁸ KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, 5. Basi, İstanbul 2019, s. 278.

⁸⁹ KENDİGELEN, Çek, s. 290-291; “Çekin süresi içinde ibraz edilmemesi (TTK.nun 708 nci m.) ve ödenmemesinin süresi içinde tespit ettirilmemiş olması (TTK.nun 271 nci m.), müracaat hakkını bütünüyle düşürür... Bunun sonucu olarak senedi alanın (hamilin) keşideciye karşı müracaat hakkı yoktur”. Y. 11. HD, 05.05.2006, E. 2006/4190, K. 2007/5584 (BATİDER, S. 3, Haziran 2008, s. 552-553).

Ne var ki, ÇekK'nın geçici 3. maddesinin beşinci fıkrası ile ileri tarihli çekler bakımından bu genel ilkeye istisna getirilmiştir. Buna göre, 31.12.2028 tarihine kadar, çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilmesi hâlinde, çekin ödenmek üzere ibrazı geçersiz kabul edilmektedir⁹⁰. Bu düzenleme ile ileri tarihli çekler hukukumuzda yasal bir zemine kavuşturulmuş; böylece çeklerin, klasik ödeme aracı olma niteliğinin ötesine geçerek, fiilen bir kredi aracı olarak dolaşımda kullanılmasının önü açılmıştır⁹¹. Bu bağlamda, kanun koyucunun getirdiği bir diğer düzenleme ÇekK m. 3/8 hükmüdür. Anılan hüküm uyarınca, üzerinde yazılı düzenlenme tarihinden önce bankaya ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması hâlinde, bu çeke dayanılarak hukuki takip yapılması mümkün değildir. Hüküm gereğince, ileri düzenlenme tarihli bir çeke dayanılarak hukuki takibe başvurulabilmesi için çekin, üzerinde yazılı düzenlenme tarihine göre kanuni ibraz süresi içerisinde bankaya ibraz edilmesi ve hakkında karşılıksızdır işlemi yapılmış olması zorunludur. Bu itibarla, mevcut yasal düzenleme çerçevesinde (şimdilik) 31.12.2028 tarihi sonrasında üzerinde yazılı düzenlenme tarihinden önce bankaya ibraz edilen bir çek, ancak karşılığı bulunduğu ölçüde ödenebilecektir. Buna karşılık, çek karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, söz konusu çeke dayanılarak TTK m. 808 ve devamı hükümlerinde düzenlenen başvurma haklarının kullanılması mümkün olmayacaktır.

Bono ve poliçeden farklı olarak çekte, asıl borçlu sıfatını haiz bir kişi bulunmamakta⁹²; kambiyo senedi nedeniyle sorumluluk altına giren tüm

⁹⁰ 7566 sayılı Kanun m. 31 ile süre uzatılmıştır. Bkz. RG. 33112, 19.12.2025; **TORAMAN ÇOLGAR**, Emek: "Çekin İptalinin Müracaat Hakkına Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 73, C. 2, Y. 2024, s. 1497-1498.

⁹¹ **KENDİGELEN**, Çek, s. 263 vd.; **GENÇTÜRK**, Muharrem: "Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1-2, 2011, s. 153; **DEVELİ**, Emine: "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirousu", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Aralık 2016, s. 96; **AYTUĞAR**, Bilge: "Çekte Rehin Cirousu ve Teminat Çeki Uygulaması", Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 163, Mart 2020, s. 485; **NARHİN**, Özlem: Türk Hukukunda Vadeli (İleri) Tarihli Çek ve Bunun Hukuki Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2021 s. 57; Y. 11. HD, 14.09.2022, E. 2020/8526, K. 2022/5865 kararında yer alan karşı görüş yazısı (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁹² **YILDIRIM**, Ali Haydar: "Türk Hukukunda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler", GÜHFD, C. XXI, S. 4, Ekim 2017, s. 121.

kişiler, başvuru borçlusu konumunda yer almaktadır⁹³. Çekte mündemiç alacağın başvuru borçluları bakımından muaccel hâle gelmesi, hukuka uygun ibrazı rağmen çeke muhatap tarafından ödeme yapılmamış olmasına ve bu ödememe hâlinin TTK m. 808 hükmü uyarınca tespit edilmesine bağlıdır⁹⁴. Bu itibarla, çeke imza atmak suretiyle sorumluluk altına girenlere karşı ihtiyati haciz talebinde bulunulabilmesi için; senedin süresi içinde ibrazına rağmen ödenmemiş olduğunu belirten, muhatap yahut takas odasınca düzenlenmiş tarihli bir karşılıksızdır işleminin yapılması ya da hamil tarafından ödememe protestosu çekilmiş olması ve söz konusu belgenin ihtiyati haciz talebine eklenmesi gerektiği ifade edilebilir.

Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında, çekin üzerindeki düzenleme tarihi öncesinde bankaya ibrazı ve “*karşılıksızdır*” işlemi yapılması durumunda, düzenleme tarihinden önce de ihtiyati haciz talep edilebileceği; bu durumda talebin, muaccel alacaklar için ihtiyati haczi düzenleyen İİK m. 257/1 hükmü çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmekteydi⁹⁵.

Ne var ki ÇekK geçici 3/5. maddesinde hükmolunduğu üzere, 31.12.2028 tarihine kadar, hesapta karşılık bulunsa bile çekin düzenleme tarihi öncesinde bankaya ibrazı geçersiz olduğu için, çekin üzerinde yer alan düzenleme tarihi öncesinde ibrazı yapılan çeklere ilişkin olarak

⁹³ Çekte muhatap, kambiyo ilişkisine hiçbir surette dâhil olmadığından, kendisine karşı kambiyo hukukuna dayalı herhangi bir başvuru hakkının kullanılması söz konusu değildir. Bkz. ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 352; ÖZTAN, s. 260.

⁹⁴ POROY/TEKİNALP, N. 481, s. 350; ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 352.

⁹⁵ “TTK’nin 707. maddesi uyarınca, çek görüldüğünde ödenir ve keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek ibraz günü ödenir. Uygulamada ileri tanzim tarihi denilen bu tür çekleri elinde bulunduran meşru hamil, keşide gününün gelmesini beklemek zorunda olmayıp, bankaya ibraz ederek, ödenmesini isteme hakkına haizdir. Ödeme aracı olan çekte vade söz konusu olmayıp, üzerindeki tarih vade tarihi değil, keşide tarihidir. Böyle bir çeke dayalı alacak için ihtiyati haciz istenilmesi de mümkün olup, muaccel olmuş alacaklar bakımından borçlunun malları kaçırıp kaçırmaması da önemi haiz değildir. Bu durumda, ciro silsilesine göre cirantalardan biri olan alacaklının, çekleri keşide tarihinden önce bankaya ibraz edip karşılıklarının bulunmadığını tespit ettirmesinden sonra ihtiyati haciz isteminde bulunduğu anlaşılmakla, İİK’nin 257/1. maddesine uygun olan istemin kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru olmamıştır”. Y. 11. HD, 15.06.2009, E. 2009/6447, K. 2009/7249 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

hiçbir işlem yahut ödeme yapılması mümkün değildir⁹⁶. Bu düzenleme karşısında, düzenleme tarihi gelmeden bankaya ibraz edilen çekler bakımından müracaat hakkı da doğmayacak; dolayısıyla söz konusu çekler yönünden ihtiyati haciz talebinde bulunulabilmesi de hukuken mümkün olmayacaktır⁹⁷. Buna karşılık, ÇekK m. 3/8 düzenlemesi uyarınca 31.12.2028 tarihinden sonra, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilen bir çek, hesapta karşılık bulunması hâlinde bu karşılıkla sınırlı olmak üzere ödenebilecektir. Ancak çek karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması durumunda, TTK m. 808 ve devamı hükümlerinde düzenlenen başvurma haklarının kullanılabilmesi ve bu çeke ilişkin ihtiyati haciz talebinde bulunulabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanan kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve hakkında karşılıksızdır işlemi yapılmış olması gerekecektir.

B. Vadesi Gelmemiş (Müeccel) Kambiyo Alacaklarında

Kanun koyucu kambiyo alacağının, muaccel olması öncesinde tahsilinin riskli hale gelmesi ihtimalini göz önünde bulundurarak⁹⁸ alacaklıların hak kaybına uğramalarını önlemeye yönelik gerek maddi hukuk gerekse şekli hukuk bakımından çeşitli koruyucu düzenlemeler öngörmüştür. Bu kapsamda, maddi hukuk bakımından kambiyo senetlerine ilişkin olarak TTK m. 713/2’de hamil lehine özel bir güvence mekanizmasına yer verilmiştir. Öte yandan, şekli hukuk açısından para alacakları yönünden, İİK m. 257/2’de belirtilen hâllerin gerçekleşmesi durumunda, alacak henüz muaccel olmasa dahi borçlu aleyhine ihtiyati haciz kararı verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla, vadesi

⁹⁶ İlgili düzenleme uyarınca, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibrazın geçersiz sayılması, yalnızca hamil bakımından bir ibraz yasağı öngörmekle sınırlı değildir. Bu yasak, aynı zamanda muhatap banka açısından da geçersiz bir ibrazın işleme alınmasını ve ibrazın sonuçlarına ilişkin işlemlerin yerine getirilmesini kapsayacak şekilde geniş bir uygulama alanına sahiptir. (YASAN, s. 333). Diğer yandan, ibrazın geçersizliği öngörülmüş olmasına rağmen, öğretilde muhatap bankanın ibraz edilen çeki ödeme yükümlülüğünün devam ettiğini savunan bir görüş de bulunmaktadır (ARAS YEŞİLOVA, Ecehan/YEŞİLOVA, Bilgehan: “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme 5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri”, TBB Dergisi, S. 82, 2009, s. 113).

⁹⁷ SEVEN, Vural: “5838 Sayılı Kanun’un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, İzBD, Y. 73, S. 1, Ocak 2009, s. 111; KAYIŞ, s. 88.

⁹⁸ NARHİN, s. 53.

gelmemiş kambyo alacaklarına ilişkin ihtiyati haciz taleplerinin hem TTK'da hem de İİK'da yer alan bu düzenlemelerin birlikte değerlendirilmesi ve kambyo ilişkisinde yer alan asıl borçlular ile müracaat borçluları arasında ayırım yapılması suretiyle, ikili bir incelemeye tabi tutulması gerekmektedir.

1. Asıl Borçluya Karşı İhtiyati Haciz Talebi

Asıl borçlular, vade gelmesi öncesinde senette yer alan bedeli ödemekten kaçınmak için iyiniyetli olmayan birtakım davranışlar sergileyebilirler. Bu tür hâllerde, hamilin vadeden önce asıl borçlular aleyhine ihtiyati haciz talebinde bulunabilmesi, yalnızca kendi alacağını güvence altına almak bakımından değil, aynı zamanda diğer kambyo borçlularının hukuki durumları bakımından da önem taşımaktadır. Zira senedin asıl borçlusunun, vade gelmeden önce senedin ifasını engellemeye yönelik kötünietli davranışlarda bulunması, nihayetinde kendisine rücu edilebilecek olan son başvuru borçlusu bakımından telafisi güç hak kayıplarına yol açabilmektedir.

Kambyo senetlerinden poliçe (TTK m. 730/1) ve bonoda (TTK m. 779/1) asıl borçlu bulunmakta iken çeklerde asıl borçluya yer verilmemiş; çek nedeniyle sorumluluk altına giren tüm kişiler müracaat borçlusu olarak kabul edilmiştir (TTK m. 808). Bu itibarla, asıl borçluya karşı ihtiyati haciz talebinde bulunulabilmesi yalnızca poliçe ve bono bakımından söz konusu olabilecektir. Anılan senetler yönünden asıl borçlu hakkında ihtiyati haciz isteminin, alacağın henüz muaccel olmaması hâlinde, İİK m. 257/2 hükmü çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir⁹⁹. Nitekim vadeden önce başvuru hakkını düzenleyen TTK m. 713/2 hükmü, mahiyeti itibarıyla senedin asıl borçlusuna değil, müracaat borçlularına yönelik bir düzenleme niteliği taşımaktadır¹⁰⁰.

İİK m. 257/2 hükmü uyarınca, alacak henüz muaccel olmamış olsa dahi senedin asıl borçlusuna karşı ihtiyati haciz talebinde bulunulabilmesi için kanunda sınırlı olarak sayılan hâllerden birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, ihtiyati hacze karar verilebilmesi için ya (i) asıl borçlunun Türkiye'de belirli bir yerleşim yerinin bulunmaması ya da (ii) asıl borçlunun, borçlarını ödememek için malvarlığını gizlemeye veya kaçırmaya hazırlanması, kendisinin

⁹⁹ ŞİMŞEK, s. 217.

¹⁰⁰ KAYIŞ, s. 94.

kaçmaya hazırlanmış ya da kaçmış olması veya söz konusu amaçla hamilin ve kambiyo senedi ile borç altına giren diğer kişilerin haklarına zarar verici nitelikte aldatıcı eylemlerde bulunması şarttır¹⁰¹.

Kambiyo senedine yapılacak ödemenin nerede gerçekleştirileceği senet metninden anlaşılır. (TTK m. 671/e, 776/d, 778/d). Ancak ödeme yerinin senette açıkça gösterilmemiş olması hâlinde ise, kanun koyucu senet türlerine göre tamamlayıcı kurallar öngörmüştür. Buna göre, poliçede muhatabın adının yanında yazılı olan yer (TTK m. 672/3), bonoda düzenleme yeri (TTK m. 777/3), çekte ise muhatabın ticaret unvanının yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılmaktadır (TTK m. 781/2)¹⁰². Eğer senedin düzenleme yeri ayrıca belirtilmemiş ise, düzenleyenin adı yanındaki yer düzenleme yeri sayılacaktır (TTK m. 672/4, 777/4, 781/3). Bonoda ödeme yeri açıkça gösterilmemişse, açıkça belirtilen düzenleme yeri veya düzenleyenin adının (imzasının) yanındaki yer ödeme yeri olarak kabul edilir.

Öte yandan, TTK m. 755 hükmünce, senedin ödenmesi için ibraz edilmesi ve protestoya tabi tutulması gibi belirli bir kişi huzurunda yapılması gereken muameleler, bu kişinin ticari faaliyetlerini yürüttüğü yerde; ticaret yerinin bulunmaması hâlinde ise konutunda gerçekleştirilir¹⁰³. Anılan hüküm kapsamında, ticaret yeri veya konutun bulunduğu yerin tespiti bakımından makul bir araştırma yapılması yeterli olup kolluk veya yerel posta idaresinden edinilen bilgilerden sonuç alınamaması hâlinde başkaca bir araştırma yapılmasına gerek bulunmamaktadır¹⁰⁴.

Bu itibarla, asıl borçlunun yerleşim yerinin belirlenememesi hâli, İİK m. 257/2 kapsamında değerlendirilerek vadenin beklenmesine gerek

¹⁰¹ YILDIRIM, s. 118; NARHİN, s. 89. “Alacaklının, müeccel (vadesi gelmemiş) bir borçtan dolayı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 257/2. maddesinde öngörülen sebeplerden birinin varlığı gerekir. Anılan maddenin açık hükmüne göre; alacaklının alacağını vadesinde alabilmesi ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğü veya düşmekte olduğuna ilişkin olaylar mevcut bulunduğu takdirde, ihtiyati haciz kararı verilecektir. Yeri gelmişken belirtmelidir ki; 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 257/3 maddesi hükmüne göre, aynı Kanunun 257/2. maddesi gereğince ihtiyati haciz konulması halinde, müeccel borç, borçlu bakımından muaccel hale gelmektedir.” Y. HGK, 04.06.2003, E. 2003/13-380, K. 2003/401 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁰² ARSLANLI, s. 58-59.

¹⁰³ ŞİMŞEK, s. 209; ÖZTAN, s. 129.

¹⁰⁴ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 205.

olmaksızın asıl borçlu aleyhine ihtiyati haciz talebinde bulunulabilir. Anılan hükmün ikinci bendinin uygulanmasında, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin gözetilmesi gerekmektedir¹⁰⁵. Bu bağlamda hâkime geniş bir takdir yetkisi ve önemli bir sorumluluk düşmektedir. Nitekim ihtiyati hacze karar verilir verilmeyeceği, her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

İİK m. 257/2 c.2 uyarınca ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için asıl borçlunun borçtan kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye veya kaçırmaya hazırlanması, kendisinin kaçmaya hazırlanmış yahut kaçmış olması ya da bu amaçla hamilin ve diğer kambyo borçlularının haklarını ihlal edici nitelikte hileli davranışlarda bulunması şarttır. Bu itibarla, borçlunun iş yerini veya konutunu başka bir yere taşıması, tek başına kural olarak ihtiyati haciz kararı verilmesi bakımından yeterli kabul edilmemelidir¹⁰⁶.

2. Başvuru Borçlularına Karşı İhtiyati Haciz Talebi

Kambyo senetlerinde başvuru borçlularının hamile olan teminat sorumluluğu, belirli maddi ve şekli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak doğmaktadır¹⁰⁷. Kural olarak başvuru hakkının kullanılabilmesi, kambyo senedinin vadesinde ödenmemesi ve ödememe durumunun usulüne uygun şekilde protesto ile belgelendirilmiş olmasını gerektirir¹⁰⁸.

Bununla birlikte, ödeme konusunda kayda değer kuşku bulunmadığı birtakım durumlarda hamilin vade tarihine kadar beklemesi, senette mündemiç alacağın tahsilini riske atabilir. Bu ihtimali gözetin

¹⁰⁵ ŞİMŞEK, s. 218.

¹⁰⁶ ŞİMŞEK, s. 218.

¹⁰⁷ KARAYALÇIN, s. 100-102.

¹⁰⁸ "İİK 257. maddesine göre ihtiyati haciz isteyebilmek için alacağın muaccel olması ve rehinle temin edilmemiş olması gereklidir. Alacaklının, bonoyu tanzim edene (keşideciye), onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, bononun vadesinin gelmesi gerekli ve yeterlidir. Bundan başka, yetkili hamilin ödememe protestosu çekmiş olmasına ve bu protestoyu bono ile birlikte ihtiyati haciz talebine eklemesine gerek yoktur. Çünkü, yetkili hamil bu kişilere karşı doğrudan doğruya talep hakkına sahiptir. Ancak, alacaklının bononun cirantalarına, bunlar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, ödememe protestosu çekmiş olması ve bu protestoyu ihtiyati haciz talebine eklemesi şarttır. Aksi halde, cirantalara başvuru imkânı bulunmamaktadır." Y. 11. HD, 19.09.2006, E. 2006/8036, K. 2006/8940 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

kanun koyucu, TTK m. 713 hükmüyle (bonoda 778/1-d'nin yaptığı yollama ile), vade gelmeden önce hamilin müracaat borçlularına karşı başvuru hakkını kullanabileceği hâlleri düzenleyerek hamil lehine koruyucu bir mekanizma öngörmüştür.

TTK m. 713/2 hükmü uyarınca hamil, vadenin gelmesinden önce de başvuru hakkını kullanabilir. Buna göre hamil; (a) poliçenin kabulünün tamamen veya kısmen reddedilmesi hâlinde, (b) poliçeyi kabul etmiş olsun ya da olmasın muhatabın iflas etmesi, hakkında alınmış bir ilam bulunmasa dahi ödemelerini tatil etmiş olması veya aleyhine yapılan herhangi bir icra takibinin semeresiz kalması durumunda veya (c) kabul için ibrazı yasaklanan bir poliçede düzenleyenin iflası hâlinde, vade beklenmeksizin müracaat borçlularına başvuru hakkını haizdir.

Bu itibarla, TTK m. 713/2'de öngörülen hâllerin varlığı durumunda hamil, İİK m. 257/2'de düzenlenen ek şartların gerçekleşmesini beklemeksizin ihtiyati haciz talebinde bulunabilecektir. Zira bu durumda kambyo alacağı, müracaat borçluları yönünden talep edilebilir hâle gelmiş sayıldığından ihtiyati haciz isteminin İİK m. 257/1 hükmünce değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁰⁹.

Hamilin, başvuru borçlularına ilişkin ihtiyati haciz kararı alabilmesi için, TTK m. 713/2'de ifade olunan şartların gerçekleştiğini ispat etmesi zorunludur. Bu çerçevede, poliçenin kabulünün tamamen veya kısmen reddedilmesi hâlinde, söz konusu durumun kabul etmeme protestosu ile belgelendirilmesi gerekir¹¹⁰. Poliçenin muhatabının veya bononun düzenleyenin iflas etmiş olması durumunda ise iflasa ilişkin ilamın ibrazı suretiyle ihtiyati haciz talebinde bulunulabilecektir (TTK m. 714/6)¹¹¹. Ödemelerin tatili ise borçlunun muaccel olmuş ve çekişmesiz borçlarına ilişkin genel ve geçici olmayan (sürekli) bir ödeyememe hali içinde bulunması olarak ifade edilmektedir¹¹². Örneğin; muaccel borçları sebebiyle borçlu hakkında pek çok icra takibi bulunması ve bu borçların büyük miktarını ödeyememesi ödemelerin tatili olarak

¹⁰⁹ KAYIŞ, s. 99.

¹¹⁰ POROY/TEKİNALP, N. 325, s. 246.

¹¹¹ KARAYALÇIN, s. 101; NARHİN, s. 56.

¹¹² AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR/AŞİT, s.578; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 566; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s.595-596.

değerlendirilebileceğinden¹¹³ bu takiplere ilişkin bilgi ve belgelerin sunulması suretiyle ihtiyati haciz talebinde bulunulabilir. Benzer şekilde ödemelerin tatili, vadeleri birbirini izleyen senetlere ilişkin ödememe protestolarının düzenlenmiş ve bu protestoların borçluya tebliğ edilmiş bulunmasıyla yaklaşık olarak ispat edilebilir veya herhangi bir alacaklının, borçlu aleyhine yürüttüğü icra takibi sonucunda alınmış bir aciz vesikasıyla da icra takibinin semeresiz kaldığı hususu ortaya konulabilir¹¹⁴.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki, kanaatimizce başvuru borçlularından herhangi biri bakımından İİK m. 257/2’de öngörülen şartların gerçekleşmesi hâlinde, anılan hüküm uyarınca başvuru borçluları hakkında da ihtiyati haciz talep edilmesi mümkündür. Öğretide, başvuru borçlularından bedelin vadeden önce talep edilebilmesine ilişkin hususun TTK m. 713’te özel olarak düzenlendiği; bu hükümde öngörülen şartların gerçekleşmesi hâlinde hamilin, ihtiyati haczi doğrudan İİK m. 257/1 uyarınca talep etmesi gerektiği ve bu nedenle İİK m. 257/2’nin başvuru borçlularına ilişkin olarak uygulanamayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır¹¹⁵. Fakat buna katılmak mümkün görünmemektedir. Zira TTK m. 713’te düzenlenen vadeden önce başvuru şartları ile İİK m. 257/2’de öngörülen, vadesi gelmemiş alacaklar bakımından ihtiyati haczi haklı kılan sebepler farklı nitelikte ve kapsamda düzenlenmiştir. Bu itibarla, TTK m. 713 hükmünün, İİK m. 257/2 karşısında özel hüküm teşkil ettiğini söylemek isabetli olmayacaktır¹¹⁶. Dolayısıyla, senedin vadesi henüz gelmeden önce, senede atıldığı imza ile sorumluluk altına giren başvuru borçlusunun belirli bir yerleşim yerinin bulunmaması yahut borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisinin kaçmaya hazırlanması ya da fiilen kaçması yahut bu amaçla alacaklıların haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunması hâllerinde ihtiyati haciz talep edilebilecektir. İfade etmek gerekir ki, başvuru borçlularından hangisinin şahsında söz konusu durumlardan biri gerçekleşmişse, borç yalnızca o kişi bakımından muaccel hâle gelir.

¹¹³ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 566.

¹¹⁴ ŞİMŞEK, s. 217; NARHİN, s. 55.

¹¹⁵ ŞİMŞEK, s. 216; KAYIŞ, s. 99.

¹¹⁶ Çek bakımından aynı yönde bkz. YILDIRIM, s. 120, dn. 81.

Buna karşılık, diğer başvuru borçluları yönünden borcun muaccel hâle geldiğinden söz edilemez. Esasında tam da bu noktada, yukarıda değinilen vadeden önce başvuru hakkı ile İİK m. 257/2 kapsamında öngörülen ihtiyati haciz sebepleri arasındaki fark görülmektedir. Nitekim vadeden önce başvuru hakkının doğması hâlinde, senette imzası bulunan tüm başvuru borçlularına karşı vadeden önce başvuruda bulunulması mümkünken; İİK m. 257/2’de sayılan hâllerde, hangi sebep kimin şahsında gerçekleşmişse, yalnızca o başvuru borçlusuna karşı vadenin gelmesini beklemeye gerek kalmaksızın ihtiyati haciz talep edilebilecektir.

3.İleri Tarihli Çekler Bakımından İhtiyati Haciz Talebi

a.31.12.2028 Tarihine Kadarki Talepler

ÇekK gm. 3/5 uyarınca, çek üzerinde yazılı bulunan keşide tarihinden önce muhatap bankaya ödeme için ibrazın geçersiz sayılmasına ilişkin düzenlemenin uygulama süresi, yapılan son değişiklikle 31.12.2028 tarihine kadar uzatılmıştır¹¹⁷. Oysa söz konusu düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önce, 2009 yılı öncesinde¹¹⁸, TTK hükümleri uyarınca ileri tarihli çeklerin keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilmesi mümkün bulunmakta; bu şekilde ibraz edilen ve ödenmeyen çekler bakımından, TTK m. 808’de öngörülen tespitin yapılmasıyla birlikte hamil lehine başvuru hakkı doğmaktaydı¹¹⁹.

¹¹⁷ 04.12.2025 tarihli ve 7566 sayılı Kanunun 31 inci maddesiyle değiştirilmiştir. Bkz. RG 33112, T. 19.12.2025.

¹¹⁸ Kanun koyucu, ilk olarak 5838 sayılı Kanun’un 18. maddesiyle 3167 sayılı mülga Kanun’a eklenen geçici 2. maddede, ileri tarihli çeklerin ibrazının geçersizliğini 31.12.2009 tarihine kadar öngörmüş; bu süre, 5941 sayılı ÇekK’nın geçici 1/5. maddesiyle 31.12.2011 tarihine kadar uzatılmıştır. Nitekim anılan düzenleme uyarınca ibrazın geçersizliği 31.12.2011 tarihinde sona ermiştir. Daha sonra 6273 sayılı Kanun’la ÇekK’ya eklenen geçici 3/5. madde ile ileri tarihli çeklerin ibrazının geçersiz olacağı süre son olarak 31.12.2028 tarihine kadar yeniden uzatılmıştır. Belirtmek gerekir ki, 6273 sayılı Kanun’un 03.02.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi nedeniyle, ileri tarihli olarak düzenlenen çeklerin 2012 yılı Ocak ayının tamamı ile Şubat ayının ilk iki gününü kapsayan süre zarfında ibrazının geçerli olduğu kısa bir dönem ortaya çıkmıştır.

¹¹⁹ “Ödeme aracı olan çekte vade söz konusu olmayıp, üzerindeki tarih vade tarihi değil, keşide tarihidir. Böyle bir çeke dayalı alacak için ihtiyati haciz istenilmesi de mümkün olup, muaccel olmuş alacaklar bakımından borçlunun malları kaçırıp kaçırmaması da önemi haiz değildir. Bu durumda, ciro silsilesine göre cirantalardan biri olan alacaklının, çekleri keşide tarihinden

Gelinen aşamada, ÇekK ile taraflar arasındaki vade anlaşmasına itibar edilmesiyle ileri tarihli çeklerin düzenleme tarihi öncesinde muhatap bankaya ibrazının hukuken geçerli olamaması karşısında, bu tür çekler bakımından düzenleme tarihinden önce ihtiyati haciz talep edilip edilemeyeceği hususunun, anılan geçici madde hükmü çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce, borçlunun kötünietli davranışlarla çekin ödenmesini tehlikeye düşürdüğü hâllerde, hamilin alacağını güvence altına alabilmesi nasıl mümkün olacaktır? Bu soru, ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati haciz kurumunun uygulanabilirliğinin tartışılmasını zorunlu kılmaktadır.

Çekte düzenleyen dâhil olmak üzere senet üzerinde imzası bulunan herkes başvuru borçlusu sıfatını haiz bulunmaktadır. Bu itibarla çekte düzenleyen dahil tüm borçlulara karşı müracaat hakkının kullanılabilmesi için çekin kanuni ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibrazı sonucunda ödeme yapılmaması ve bunun da TTK m. 808'de ifade olunan usullerden birisiyle tespit edilmesi gereklidir.

Öte yandan, ÇekK gm. 3/5 hükmü dikkate alındığında ileri tarihli çeklerin üzerlerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibrazının hukuken geçersiz sayılması nedeniyle¹²⁰ bu tür çekler bakımından muhatap bankaya en erken düzenleme tarihinde ödeme için ibraz mümkün olabilecektir¹²¹. Bu durum, ileri tarihli çeklerde başvuru

önce bankaya ibraz edip karşılıklarının bulunmadığını tespit ettirmesinden sonra ihtiyati haciz isteminde bulunduğu anlaşılma, İİK'nin 257/1. maddesine uygun olan istemin kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru olmamıştır." Y. 11. HD, 15.06.2009, E. 2009/6447, K. 2009/7249 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹²⁰ Geçici bir maddenin hükmünü uzun bir süredir sürdürmekte olması geçici niteliğine aykırılık teşkil etmektedir (YASAN, s. 323). Nitekim Yüksek Yargı kararlarında da söz konusu uygulamanın kalıcı hâle getirildiği ifade edilmektedir. Bu husus, Y. 11. HD, 14.09.2022, E. 2020/8526, K. 2022/5865 sayılı kararında yer alan muhalefet serhinde açıkça ortaya konulmuştur (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹²¹ Çek Kanunu ile getirilen düzenleme uyarınca, 31.12.2028 tarihine kadar ileri tarihli çeklerin düzenleme gününden önce muhatap bankaya ibrazı hâlinde banka tarafından herhangi bir işlem tesis edilmesi mümkün değildir. Bu yükümlülüğe aykırı davranılması durumunda, muhatap banka çek sözleşmesi çerçevesinde sorumluluk altına girebilecektir. Keza, düzenleme tarihinden önce ibraz edilen ileri tarihli bir çek bakımından noter tarafından protesto düzenlenmesi hâlinde, noter de

hakkının doğumu ve buna bağlı hukuki koruma yollarının belirlenmesi bakımından özel bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Çek, niteliği itibarıyla bir ödeme aracı olduğundan¹²² kanun koyucu çeklerde vade kavramını kabul etmemiş; bu nedenle TTK m. 818'de poliçelere özgü olarak vadeden önce başvuru hakkına ilişkin TTK m. 713/2 hükmüne herhangi bir atıf yapmamıştır¹²³. Bununla birlikte günümüzde ÇekK ile getirilen düzenlemeler sonucunda taraflar arasındaki vade anlaşmasının geçerli olacağı açıkça kabul edilmiş¹²⁴; bu suretle çek, fiilen ve işlevsel olarak kredi aracı niteliği kazanmıştır.

Bu gelişme karşısında, özellikle ileri tarihli çekler bakımından hamilin, yalnızca çek üzerinde yazılı düzenleme gününü beklemeye zorlanması, alacağın korunması bakımından yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle ileri tarihli çeklerde hamilin, düzenleme tarihine kadar geçecek süre içerisinde alacağını teminat altına almasını sağlayacak etkili bir hukuki güvenceye sahip olması gerektiği kanaatindeyiz.

Söz konusu güvencenin hamile sağlanabilmesinin yollarından biri, en azından 31.12.2028 tarihine kadar, TTK m. 713/2 hükmünün ileri tarihli çekler hakkında kıyasen uygulanmasıdır¹²⁵. Nitekim taraflar arasındaki vade anlaşmasının ÇekK bakımından geçerli kabul edilmesi karşısında, vadeden önce başvuruya ilişkin hükümlerin uygulanmamasını haklı kılan bir gerekçenin de bulunmadığı kanaatine varılmalıdır¹²⁶. Aksi yöndeki bir kabul, poliçe ve bono alacaklıları ile çek alacaklıları arasında ölçüsüz ve temelsiz bir farklılık yaratılması sonucunu doğurur¹²⁷. Kaldı ki, vadeden önce başvuruya ilişkin poliçe hükümlerine TTK'da açık bir

bu işlem nedeniyle doğabilecek zararlardan sorumlu tutulabilecektir. Bkz. **SEVEN**, Çek, s. 109-110.

¹²² **KENDİGELEN**, Çek, s. 18-20; **ÖZTAN**, s. 222; **ÇAMOĞLU**, N. 268, s. 122; **KENDİGELEN/KIRCA**, N. 608, s. 285.

¹²³ **NARHİN**, s. 56-57; **KAYIŞ**, s. 102.

¹²⁴ **KENDİGELEN**, Çek, s. 268; **YILDIRIM**, s. 106-107.

¹²⁵ **SEVEN**, Çek, s. 111; **YILDIRIM**, s. 106-109; **KAYIŞ**, s. 102-104; **GENÇTÜRK**, s. 150. Narhın, ÇekK m. 3/8 gereği düzenleyenin vadeden önce çek hesabında karşılık bulundurmayaacağından hareketle TTK m.713/2 hükmünün herhangi bir zaman kısıtlaması olmaksızın uygulanması gerektiğini ifade etmektedir (**NARHİN**, s. 57).

¹²⁶ **YILDIRIM**, s. 106-107; **GENÇTÜRK**, s. 150.

¹²⁷ **GENÇTÜRK**, s. 150; **NARHİN**, s. 58.

gönderme yapılmamış olması, bu hükümlerin çek bakımından yasaklandığı şeklinde yorumlanamaz¹²⁸.

TMK m. 1, hukukta bir boşluğun bulunması hâlinde hâkime, kıyas yoluyla veya hukuk yaratmak suretiyle bu boşluğu doldurma görev ve yetkisi tanımaktadır¹²⁹. Bu çerçevede, kanun koyucunun ÇekK ile ileri tarihli çeklere fiilen kredi aracı niteliği kazandırmış olmasına rağmen, hamilin alacağını düzenleme tarihine kadar güvence altına alabilecek özel bir koruma mekanizması öngörmemiş olması, hukukî bir boşluk olarak değerlendirilmelidir. Kanaatimizce hâkim, TMK m. 1'deki yetkiyi kullanmak suretiyle, ileri tarihli çekler hakkında TTK m. 713/2 hükmünü kıyasen uygulayabilmelidir¹³⁰. Bu kabul doğrultusunda, vadeden önce başvuru hakkının doğduğu hâllerden biri olan iflasta hamilin, ileri tarihli çeklere dayanarak İİK m. 257/1 kapsamında ihtiyati haciz talebinde bulunabilmesi mümkün olmalıdır. Aksi bir yaklaşım ileri tarihli çeklerde, hamilin çekte mündemiç alacağının tahsilinin ciddi biçimde tehlikeye düşmesine rağmen herhangi bir geçici hukuki korumadan yararlanamaması sonucunu doğuracak ve kambiyo senetleri hukukunda geçerli olan ve senede duyulan güvenin korunmasını amaçlayan kamu güveninin (iyiniyetin) korunması özelliği ile bağdaşmayacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda ihtiyati hacizde korunması gereken menfaat dengesine de aykırı olacaktır.

Bu görüş doğrultusunda TTK m. 713/2 hükmünün çeklere kıyasen uygulanabilirliğinin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken temel bir husus bulunduğunu belirtmek gerekir. Şöyle ki, anılan maddenin (a) ve (b) bentleri, doğrudan poliçedeki muhatabın hukukî durumunu esas alan düzenlemeler olup bu yönüyle çeklere birebir uygulanmaya elverişli değildir. Zira çeklerde muhatap banka, kambiyo borç ilişkisine taraf olmayıp kambiyo hukuku anlamında bir borçlu sıfatı da taşımamaktadır. Kanun koyucu çekte muhatabın kambiyo ilişkisine dahil olmasını yasaklamıştır (TTK m. 784, 794/2, 789/2). Bu itibarla çekler bakımından değerlendirme yapılırken muhatap değil, çekin düzenleyeni esas alınmalıdır. Dolayısıyla çeklerde vadeden önce başvuru hakkına

¹²⁸ YILDIRIM, s. 107; GENÇTÜRK, s. 150; NARHİN, s. 58.

¹²⁹ SEROZAN, Rona/ENGİN, B. İlkey/ATAMER, Yeşim M.: Medeni Hukuk, 9. Bası, İstanbul 2022, N. 28, s. 148-149; OĞUZMAN, M. Kemal/ BARLAS, Nami: Medeni Hukuk, 30. Bası, İstanbul 2024, N. 366, s. 122.

¹³⁰ KAYIŞ, s. 102.

ilişkin değerlendirme yapılırken, kabule arzın yasaklandığı poliçelerde düzenleyenin durumunu dikkate alan TTK m. 713/2-(c) bendinin esas alınması gerekir¹³¹. Bu çerçevede, çek hamili, TTK m. 713/2-(c) hükmü uyarınca, çeki düzenleyenin iflası hâlinde çek üzerinde yer alan düzenleme tarihinden önce başvuru hakkını kullanabilecektir¹³².

Öğretide de isabetle vurgulandığı üzere, söz konusu düzenlemenin yalnızca iflas hâli ile sınırlı biçimde yorumlanması yerinde değildir¹³³. Diğer bir ifadeyle, ödemelerin tatil edilmesi ya da çeki düzenleyen aleyhine yürütülen icra takibinin semeresiz kalması gibi durumların da düzenleyen bakımından gerçekleşmesi hâlinde, vadeden önce başvuru hakkının doğduğunun kabulü gerekir. TTK m. 714/5'te ödemelerin tatili yahut hakkında yürütülen icra takibinin semeresiz kalması hâllerinde, senedin ibrazı ve protestonun düzenlenmesinden sonra başvuru hakkının kullanılabilceği hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede, çeki düzenleyenin iflası halinde, iflas ilamının ibraz edilmesi suretiyle müracaat hakkının kullanılması mümkün olabilecektir. Buna karşılık, düzenleyenin ödemeleri tatil etmesi veya hakkında yapılan icra takibinin semeresiz kalması hâllerinde ise başvuru hakkının doğabilmesi için senedin ibrazı ve şekli şartların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çekte ödememe halinin tespiti TTK m. 808 hükmünde düzenlenmiş olup anılan hüküm uyarınca bu tespit, noter tarafından protesto düzenlenmesi ya da muhatap banka veya takas odasının beyanı ile yapılabilmektedir. Ancak ÇekK uyarınca, çekin, üzerinde yer alan düzenleme tarihi öncesinde muhataba ibraz edilmesinin geçerli olmaması karşısında, TTK m. 713/2'nin çekler bakımından uygulanmasında başvurulabilecek tek ihtimalin, noter aracılığıyla düzenlenecek protesto yoluyla durumun tespiti olduğu söylenebilir¹³⁴. Nitekim TTK m. 714/5 uyarınca hamilin vadeyi beklemeksizin senedi ibraz etmesi ve ödememe durumunu bir protesto ile tespit ettirmesi, başvuru hakkının kullanılması için şarttır. Ancak ÇekK gm. 3/5 uyarınca çekte düzenleme günü olarak gösterilen günden önce çekin ödenmek için ibrazının geçersiz olması sebebiyle noter kanalıyla protesto çekilmesi fiilen mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, her

¹³¹ NARHİN, s. 58.

¹³² YILDIRIM, s. 108.

¹³³ KAYIŞ, s. 104; YILDIRIM, s. 108; NARHİN, s. 55-56.

¹³⁴ YILDIRIM, s. 109; NARHİN, s. 59.

ne kadar TTK m. 713/2'nin yalnızca iflas hâli ile sınırlı biçimde yorumlanması kanaatimizce de isabetli görülme de ödeme amacıyla ibrazın geçersiz olması karşısında, de lege lata, yalnızca çekin düzenleyen iflası halinde, İİK m. 257/1 hükmü uyarınca çek hamilinin başvuru borçluları hakkında vadeden önce ihtiyati haciz talep edebilmesinin mümkün olduğu sonucuna varılabilir.

Diğer yandan kanaatimizce İİK m. 257/2'de düzenlenen vadesi gelmemiş alacaklar bakımından ihtiyati haczin istenebileceğine ilişkin şart ve esasların ileri düzenleme tarihli çekler bakımından ve çek keşidecisi hakkında uygulanabilmesi gerekir¹³⁵. Nitekim Yargıtay da bazı kararlarında çek üzerinde yazılı düzenleme tarihinin henüz gelmemiş olması hâlinde, alacağın İİK hükümleri çerçevesinde vadesi gelmemiş alacak olarak değerlendirilmesi gerektiğini; bu kapsamda, vadesi gelmemiş alacaklara ilişkin koşulların varlığı hâlinde çeke dayalı olarak ihtiyati haciz talep edilebileceğini hükme bağlamıştır¹³⁶. Ancak

¹³⁵ Aynı yönde bkz. **YILDIRIM**, s. 119. Ancak anılan yazar bizden farklı olarak İİK m. 257/2 hükmünün çek borçlularının tamamı bakımından uygulanabilir olduğunu ileri sürmektedir. Aksi yönde bkz. **SEVEN**, Çek, s. 110-111.

¹³⁶ “03.02.2012 tarihli 28193 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmakla yürürlüğe giren 6273 sayılı Çek Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu’nun 6.maddesi ile 5941 sayılı Çek Kanunu’na getirilen geçici 3.maddesinin 5. bendinde; “31.12.2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.” hükmüne yer verilmiştir. Somut olayda ihtiyati hacze konu çekler üzerindeki düzenleme tarihlerinden önce alacak muaccel olmaksızın para alacağına dayanılarak İİK’nın 257/2. maddesindeki sebeplerin gerçekleştiğine dair bir delil de ibraz edilmediği halde yazılı şekilde yanlış gerekçe ile ihtiyati haciz talebine itirazın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir.” Y. 19. HD, 01.07.2015, E. 2015/5643, K. 2015/9733; “muacceliyet şartı gerçekleşmemiş çeklerle ilgili borçlunun taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisinin kaçmaya yönelik hileli işlemlerde bulunduğu konusunda dosyaya alacaklı tarafından sunulan gazete haberleri ve diğer deliller gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar tesisi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir.” Y. 11. HD, 02.02.2015, E. 2015/236, K. 2015/1014; “Talep, çeke dayalı ihtiyati haciz istemine dair olup, mahkemece yukarıda özetlenen gerekçe ile talebin reddine karar verilmiştir. Ancak, ihtiyati haciz bir takip işlemi olmadığından 5941 Sayılı Çek Kanunu’nun 3/8 maddesinde karşılığını bulan ” Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksız işlemine tabi tutulması şarttır. ” şeklindeki yasal düzenleme uygulanmaz. Bu durumda, ihtiyati haciz talebi yönünden İİK’nın 257/2 madde ve fıkrasındaki yasal koşulların

Yargıtay'ın aksi yönde kararlarının da bulunduğu görülmektedir. Öğretide haklı olarak eleştirilen¹³⁷ bir kararında Yargıtay, ÇekK'nın İİK'ya nazaran özel nitelikte bir kanun olduğu gerekçesine ve ÇekK'nın 3/8. maddesine dayanarak; çekler hakkında hukuki takibe başvurulabilmesi için, çekte yazılı düzenleme tarihi uyarınca belirlenecek ibraz süresi içerisinde muhataba ibrazı ve "karşılıksızdır" işleminin yapılmış olması gerektiğine hükmetmiştir¹³⁸. Bununla birlikte, hukukumuzda istinaf yolunun kabul edilmesiyle birlikte, ihtiyati haciz taleplerine ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarına karşı bölge adliye mahkemeleri nezdinde istinaf kanun yoluna başvurulmakta ve bu mercilerce verilen kararlar kesin nitelik taşımaktadır (İİK m. 265). Bu çerçevede verilen bölge adliye mahkemesi kararlarında, ileri tarihli çekler hakkında İİK'nın 257/2. maddesi uyarınca ihtiyati haciz talep edilmesinin mümkün olduğu yönünde değerlendirmelere yer verilmektedir¹³⁹.

Çekte yazan düzenleme tarihi uyarınca geçerli olacak ibraz süresinde muhataba ibraz edilmiş ve "karşılıksızdır" muamelesi yapılmış

oluşup oluşmadığına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Somut olayda ise, talep dilekçesine ekli belgelerden İİK'nın 257/2 maddesindeki şartların oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, mahkemece talebin kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir". Y. 11. HD, 23.01.2015, E. 2014/19218, K. 2015/957. Anı yönde bkz. Y. 11. HD, 28.09.2015, E. 2015/9528, K. 2015/9562 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹³⁷ **YILDIRIM**, s. 119-120, dn. 80. Yazar uygulanması gereken hükmün ÇekK gm. 3/5 olduğunu ve ÇekK'nın, İİK'ya göre özel nitelikte bir kanun olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürerek mezkûr kararı eleştirmektedir.

¹³⁸ Y. 11. HD, 27.05.2014, E. 2014/6820, K. 2014/9793 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹³⁹ "Somut talep, talep dilekçesi ve ekleri ile yapılan genel açıklamalar ve bahse konu yasa maddeleri ile bir bütün halinde değerlendirildiğinde, talebin çeke dayalı ihtiyati haciz istemine ilişkin olduğu görülmektedir. Talebe konu çeklerin ödeme günleri 31/01/2026 ve 31/03/2026 tarihlidir. Vadesi gelmemiş bu çekte ihtiyati haciz isteyen leHD.ar, karşı taraf ise keşideci konumundadır. Öncelikle ihtiyati haciz bir takip işlemi olmadığından 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 3-(8) maddesinde karşılığını bulan; "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunun'un 707. maddesi uyarınca, kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır." şeklindeki yasal düzenleme uygulanmaz. Bu durumda, ihtiyati haciz talebi yönünden İİK'nın 257/2. madde ve fıkrasındaki yasal koşulların oluşup oluşmadığına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir". Kayseri BAM 6. HD, 06.01.2026, E. 2026/45, K. 2026/1 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

bir çeke istinaden ihtiyati haciz kararı verilmesinden sonra tamamlayıcı merasimin yerine getirilmesi bakımından kural olarak bir sorun ortaya çıkmamaktadır. Bu durumda alacaklı, borçluya karşı İİK m. 264'te öngörülen yedi günlük süre içinde dava açabileceği gibi, kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna da başvurabilir. Ne var ki asıl tartışmalı husus, ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati haczi tamamlayıcı merasimin nasıl gerçekleştirileceği noktasında yoğunlaşmaktadır. Çekle sorumluluk altına giren herkes başvuru borçlusu konumunda olup bunlara başvurulabilmesi için ödememe hâlinin usulüne uygun şekilde tespit edilmesi gerekir. Bu tespit, TTK m. 808'de öngörülen usuller çerçevesinde yapılabilir. Kanaatimizce, çek hamilinin ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim bakımından genel haciz yoluna, dava yoluna veya kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvurabilmesi mümkündür. Her ne kadar çek üzerinde yazılı düzenleme tarihinin henüz gelmemiş olması nedeniyle ödememe hâlinin tespit edilemeyeceği ve bu sebeple kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvurulamayacağı ileri sürülebilirse de¹⁴⁰ mahkemece İİK m. 257/2'de öngörülen şartların gerçekleştiği gerekçesiyle ihtiyati hacze karar verilmesi hâlinde, keşidecinin borcunun muaccel hâle geldiği kabul edilmelidir¹⁴¹. Zira söz konusu alacak bakımından ihtiyati haciz kararı verilmesiyle borcun, borçlu yönünden muaccel hale geleceği İİK m. 257/3 hükmünde açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bir başka deyişle söz konusu alacak bakımından ihtiyati hacze karar verilmesiyle birlikte, İİK m. 257/3 gereği borç, çeki düzenleyen yönünden fiilen muaccel hâle gelecektir. Bu doğrultuda ihtiyati haciz kararının uygulanması sonrası alacaklının, Kanun'da belirtilen süreler için tamamlayıcı merasimi yerine getirmesi şarttır. Zira İİK m. 264'te dava veya takipten önce ihtiyati haciz talep edildiği hallerde alacaklının, ihtiyati haczin korunması için tamamlayıcı merasimleri yerine getirmesi gerektiği kabul edilmiştir. Aksi takdirde ihtiyati haciz hükümsüz kalacaktır (İİK m. 264/4). Bu nedenle mahkemenin ihtiyati hacze ilişkin kararının, kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvurulabilmesi bakımından yeterli olduğu sonucuna varılmalıdır. Aksi bir kabul, hileli eylem ve işlemleri nedeniyle hakkında ihtiyati haciz kararı verilen keşidecinin menfaatinin, çek hamilinin menfaatlerine üstün

¹⁴⁰ REİSOĞLU, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011, s. 288.

¹⁴¹ YILDIRIM, s. 122.

tutulması sonucunu doğurur. Oysa böyle bir durumda korunmaya daha fazla değer hukuki menfaat, çek hamiline aittir.

Özetle ifade etmek gerekirse, bu başlık altında ortaya konulan değerlendirmeler doğrultusunda borçlular lehine bozulan dengenin yeniden tesis edilmesi mümkün olabilecektir. ÇekK gm. 3/5 ile getirilen düzenlemenin amacı kötü niyetli senet borçlularının korunması değildir. Aynı keşidecinin aynı lehtara farklı düzenleme tarihlerini içeren birden fazla çek vermesi ve bu çeklerin bir kısmının karşılıksız çıkmaya başlaması hâlinde, henüz ibraz edilmemiş çekler bakımından da üzerlerinde yazılı tarihin beklenmesi alacaklıyı ağır bir risk altına sokacaktır. Öte yandan, kanun koyucunun ihtiyati haciz yoluyla alacağın güvence altına alınmasına kategorik olarak karşı bir tutum sergilediğini söylemek de güçtür¹⁴². Bu nedenlerle, çekler bakımından hamile, geçici bir süreyle TTK m. 713'deki müracaat hakkının tanınması suretiyle İİK m. 257/1 uyarınca; ayrıca düzenleyen hakkında vadesi gelmemiş alacaklar yönünden İİK m. 257/2 kapsamında ihtiyati haciz yoluna başvurabilmesinin mümkün olması gerektiği kanaatindeyiz.

b. 31.12.2028 Tarihi Sonrasındaki Talepler

ÇekK m. 3/8 hükmünde, çekte yazılı olan düzenleme tarihi öncesinde ibrazı yapılan çekin karşılığının, kısmen veya tamamen ödenmemesi durumunda, bu çeke ilişkin hukukî takipte bulunulamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu itibarla, ÇekK gm. 3/5 hükmünün 31.12.2028 tarihi itibarıyla yürürlükten kalkması sonrasında, ileri tarihli çeklerin düzenleme gününden önce ibrazı bakımından ÇekK m. 3/8 hükmünün uygulanabileceği kabul edilmelidir.

ÇekK m. 3/8 düzenlemesi, çekin düzenleme tarihi öncesinde ibrazında, karşılığının bulunması durumunda ödemenin yapılmasını zorunlu kılmakta; buna karşılık çekin tamamen veya kısmen karşılıksız olması hâlinde, hukukî takibe imkân tanımamaktadır¹⁴³. Anılan hüküm uyarınca, bu durumda hamilin hukukî takibe başvurabilmesi, ancak çekin üzerindeki düzenleme tarihi uyarınca geçerli olacak ibraz süresinde yeniden muhataba ibrazı ve “*karşılıksızdır*” muamelesine tâbi tutulmasına bağlanmıştır¹⁴⁴.

¹⁴² ARAS YEŞİLOVA/YEŞİLOVA, s. 114-115, dn. 95.

¹⁴³ TORAMAN ÇOLGAR, s. 1497-1498.

¹⁴⁴ TORAMAN ÇOLGAR, s. 1497-1498.

Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre¹⁴⁵, düzenleme tarihi öncesinde geçerli biçimde ibraz olunan çekin karşılığının bulunmaması durumunda, çekin “karşılıksızdır” işlemine tâbi tutulması gerekir. Bu görüşe göre, karşılıksızlık işleminin yapıldığı an itibarıyla hamilin alacağı muaccel hâle gelir. Ne var ki, hukuki takibe başlanabilmesi bakımından, ÇekK m. 3/8’de öngörülen şartların gerçekleşmesi zorunludur. Anılan görüş uyarınca, ÇekK m. 3/8’de yer alan “*hukuki takip*” kavramı, esas itibarıyla dava açılması ve icra takibini kapsamakta olup, ihtiyati haczi bu kapsamda değerlendirmek mümkün değildir¹⁴⁶. Bununla birlikte söz konusu görüş, ihtiyati haczin bu kavram dışında bırakılmasının hamil bakımından pratik bir sonuç doğurmadığını ileri sürmektedir. Zira mahkemece ihtiyati haciz talebinin kabul edilmesi hâlinde dahi, yedi gün içinde tamamlayıcı merasimin yerine getirilmemesi durumunda ihtiyati haciz kararının kendiliğinden ortadan kalkacağı; bu sebeple, düzenleme tarihinden önce karşılıksız çıkan çekler bakımından ihtiyati haciz kararı verilmesinin hamil açısından fiilen bir faydası olmayacağı ifade edilmektedir.

¹⁴⁵ REİSOĞLU, Seza, Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları, 27-28 Kasım 2010, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/konferans-sunumlari/yeni-cek-kanunu-ve-baslica-uygulama-sorunlari> (Erişim Tarihi: 25.12.2025).

¹⁴⁶ “İhtiyati haciz bir takip işlemi olmadığından 5941 Sayılı Çek Kanunu’nun 3/8 maddesinde karşılığını bulan ” Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır. ” şeklindeki yasal düzenleme uygulanmaz. Bu durumda, ihtiyati haciz talebi yönünden İİK’nın 257/2 madde ve fıkrasındaki yasal koşulların oluşup oluşmadığına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Somut olayda ise, talep dilekçesine ekli belgelerden İİK’nın 257/2 maddesindeki şartların oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, mahkemece talebin kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir”. Y. 11. HD, 23.01.2015, E. 2014/19218, K. 2015/957 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Aksi yönde bkz. Y. 11. HD, 27.05.2014, E. 2014/6820, K. 2014/9793 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası); Y. 11. HD, 15.02.2016, E. 2016/1279, K. 2016/1442 (Abuzer KENDİGELEN: Çatışan ve Yarışan Kararlar, Kendigelen, Abuzer/ Çonkar, Halil M./Zengin, İbrahim Çağrı/ Sönmez, Numan Sabit/ Tokcan, F. Pelin/ Kesici, Buğra (Hazırlayanlar), Yürürlüğünün 5. Yılında Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar) 20 Ekim 2017, İstanbul 2018, s. 189.)

Öğretide ileri sürülen bir diğer görüşe göre ¹⁴⁷, ÇekK m. 3/8 hükmünün katı ve dar bir yoruma tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu yaklaşıma göre, İİK m. 257/2’de öngörülen vadeden önce ihtiyati haciz sebeplerinden herhangi birinin, çekten doğan borç ilişkisi kapsamında başvuru borçlularından biri bakımından gerçekleşmesi hâlinde, yalnızca o kişi yönünden doğrudan ihtiyati haciz talep edilebilmelidir¹⁴⁸. Aksi yöndeki bir yorumun benimsenmesi durumunda, çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine kadar geçen süre içinde, ileri tarihli çekler bakımından borçluların malvarlıklarını gizleme veya kaçırma riskinin etkin biçimde önlenmesi mümkün olmayacak, bu durum ise ihtiyati haciz kurumunun alacağı güvence altına alma işlevini önemli ölçüde zayıflatacaktır. Bu nedenle söz konusu görüş, ileri tarihli çekler bakımından geçici hukuki koruma mekanizmalarının etkisiz hâle gelmemesi amacıyla ÇekK m. 3/8’in, İİK m. 257/2 ile uyumlu ve amaçsal bir yorumla uygulanması gerektiğini savunmaktadır.

Öğretide haklı olarak ileri sürülen ve bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ¹⁴⁹ ise İİK m. 257/2’de öngörülen hâllerden birinin gerçekleşmesi durumunda, çekten doğan alacak bakımından ihtiyati haciz talep edilebilir. Söz konusu alacak bakımından ihtiyati hacze karar verilmesiyle birlikte, İİK m. 257/3 gereği borç, çeki düzenleyen yönünden fiilen muaccel hâle gelecektir. Bu doğrultuda ihtiyati haciz kararının uygulanması sonrası alacaklının, Kanun’da belirtilen süreler için tamamlayıcı merasimi yerine getirmesi şarttır. Zira İİK m. 264’te dava veya takipten önce ihtiyati haciz talep edildiği hallerde alacaklının, ihtiyati haczin korunması için tamamlayıcı merasimleri yerine getirmesi gerektiği kabul edilmiştir. Aksi takdirde ihtiyati haciz hükümsüz kalacaktır (İİK m. 264/4). Dolayısıyla ÇekK m. 3/8, çekten doğan alacak için ihtiyati haciz kararı verilen hallerde tamamlayıcı merasim olarak hukuki takip yapılmasına engel değildir. Aksinin kabulü verilen ihtiyati haciz kararının hükümsüz kalmasına ve kendisinden beklenen geçici hukuki korumayı sağlayamamasına neden olacaktır. Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki bu halde ihtiyati haciz kararı sonrası yerine getirilmesi gereken tamamlayıcı merasim, yalnızca kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile sınırlı değildir. Hamil, somut olayın özelliklerine göre

¹⁴⁷ KAYIŞ, s. 106.

¹⁴⁸ KAYIŞ, s. 106; NARHİN, s. 98.

¹⁴⁹ YILDIRIM, s. 122.

kambiyo senetlerine özgü haciz yolu dışında genel haciz yoluna veya dava yoluna da başvurulabilir.

C. Kambiyo Senetlerinde İhbar Mecburiyeti

Kambiyo senedine bağlı alacaklar, hukuki nitelikleri itibarıyla aranılacak borç niteliğindedir. Bu nedenle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 89'da öngörülen ve borcun, alacaklının yerleşim yerinde ifa edileceğine ilişkin genel kuralın aksine, kambiyo senedinden doğan borçlar borçlunun yerleşim yerinde ödenir (TTK m. 708)¹⁵⁰. Bu çerçevede vade tarihinde hamilin, senedi öncelikle asıl borçluya, onun yerleşim yerinde ibraz etmesi gerekmektedir. Çekler bakımından ise farklı bir sistem benimsenmiş olup TTK'da öngörülen ibraz süresi içerisinde çek ödenmesi amacıyla muhataba veya takas odasına ibraz edilmelidir.

Yapılan bu ibraz sonucunda senedin ödenmemiş olduğunu bilen yahut bilebilecek olan kişiler, prensip olarak polişe için muhatap, bono için düzenleyen, çek için ise bankadır¹⁵¹. Buna karşılık ikinci derecede sorumluluk altında bulunan başvuru borçlularının, senedin ödenmediğini kendiliğinden bilmeleri veya bilebilecek durumda olmaları beklenemez. Bu sebeple kanun koyucu, TTK m. 723 hükmüyle, senet hamiline, senedin ödenmediğinin belirli süreler içinde müracaat borçlularına ihbar edilmesi yönünde bir yükümlülük¹⁵² yüklemiştir¹⁵³.

Kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz sebeplerinin değerlendirilmesinde, İİK m. 257'de düzenlenen genel ihtiyati haciz şartlarının yanı sıra, TTK m. 723'te öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinin de ayrıca araştırılması gerekir¹⁵⁴. Her ne kadar TTK m. 723/7 hükmünde, ihbar yükümlülüğünün yerine

¹⁵⁰ "TTK'nun 620 ve 667. maddeleri gereğince bononun ödenmek üzere borçlunun işyerinde veya ikametgahında ibraz edilmesi zorunludur. Bu itibarla, kambiyo senetlerinden doğan alacaklar, aranacak alacaklar niteliğinde olduğundan bu nevi para alacağına BK. 73. maddesi hükümleri uygulanmaz. Yani kambiyo senedi alacaklısı, kendi yerleşim yerinde takip yapamaz." Y. 12. HD, 26.05.2009, E. 2009/3445, K. 2009/11103 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹⁵¹ **SEVEN**, İhbar Mecburiyeti, s. 1901.

¹⁵² **ÇAMOĞLU**, N. 191, s. 90-91; **POROY/TEKİNALP**, N. 343-344, s. 253-254. İhbar mecburiyetinin borç niteliğinde olduğu yönünde bkz. **ÖZTAN**, s. 160.

¹⁵³ "İhbar, poliçenin ödenmemesi (veya kabul edilmemesi) olgusunun ihbar yükümlülükleri tarafından senet sorumlularına bildirilmesidir." (**ÇAMOĞLU**, N. 191, s. 90.)

¹⁵⁴ **SEVEN**, İhbar Mecburiyeti, s. 1899 vd.

getirilmemesinin müracaat hakkını ortadan kaldırmayacağı açıkça düzenlenmiş ise de kanaatimizce ihbar yükümlülüğünün ifa edilip edilmediği hususu, maddî hukuk kaynaklı özel bir ihtiyati haciz şartı şeklinde değerlendirilmelidir¹⁵⁵. Zira, kendilerine usulüne uygun ihbarda bulunulması hâlinde senet bedelini ifa edebilecek durumda olan başvuru borçluları hakkında, ihbar yükümlülüğü yerine getirilmeden ihtiyati haciz talebinde bulunulması, hakkında ihtiyati haciz kararı verilen müracaat borçlusunun haklarını zedeleyebilecek niteliktedir. Nitekim ihbar yükümlülüğünün ifasıyla başvuru borçluları, hem senedin asıl borçlu tarafından kabul edilmediğini veya vadesinde ödenmediğini öğrenmekte; hem de o zamana dek yalnızca ihtimal dahilindeki ödeme yükümlülüklerinin kesinlik kazanması nedeniyle, kendilerine her an müracaat edilebileceğinin bilincine varmaktadırlar¹⁵⁶.

Bunun yanı sıra, ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesi, müracaat borçlularına kendilerine yöneltilebilecek talepleri karşılayabilmek amacıyla gerekli hazırlıkları yapabilmek imkânı tanımaktadır¹⁵⁷. Keza, ihbarın süresinde yapılması, müracaat borçlularının ödemekle yükümlü olacakları meblağın artmasını önleyebilme olanağını da beraberinde getirmektedir¹⁵⁸.

Ayrıca, henüz kendisine herhangi bir ihbarda bulunulmamış olan müracaat borçluları bakımından, ihtiyati hacze başvuran kimsenin alacağının tehlikeye düştüğünden söz etmek mümkün değildir; bu durumda hamilin, ihtiyati haciz talebinde bulunmakta hukuki yararının bulunduğu da kabul edilemez¹⁵⁹. Zira ihtiyati hacizle amaçlanan, alacaklı kişinin tahsil yetkisinin riske atılmasını önlemek olup ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmediği hâllerde bu amacın gerçekleştiğinden yani herhangi bir tehlikeden söz edilemez.

Uygulamada ihtiyati haciz kararlarının çoğu kez borçlu dinlenilmeksizin (*ex parte*) verilmesi nedeniyle, TTK m. 723'te öngörülen

¹⁵⁵ KAYIŞ, s. 76.

¹⁵⁶ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 213; ÖZTAN, s. 157.

¹⁵⁷ ARSLANLI, s. 119.

¹⁵⁸ ÖZTAN, s. 157; ÇAMOĞLU, N. 191, s. 90-91; POROY/TEKİNALP, N. 343, s. 253.

¹⁵⁹ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER-ERTAN, s. 213; POROY/TEKİNALP, N. 343, s. 253.

¹⁶⁰ ÇİFTÇİ, s. 348.

ihbar yükümlülüğü, özellikle başvuru borçlularına yöneltilen ihtiyati haciz talepleri bakımından ayrı bir önem arz etmektedir¹⁶⁰. Bu bağlamda, hakkında ihtiyati haciz talep edilen kişinin senedin asıl borçlusu olması hâlinde, mahkemece protesto çekilmediği veya ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesiyle ihtiyati haciz talebinin reddedilmesi hukuken isabetli değildir¹⁶¹. Zira protesto, yalnızca müracaat borçlularına karşı başvuru hakkının kullanılabilmesi için aranan bir şart olup asıl borçluya yöneltilecek talepler bakımından aranmaz.

Benzer şekilde ihbar müessesesi de -her ne kadar yerine getirilmemesi müracaat hakkını ortadan kaldırmasa da- hamilin başvuru borçlularına başvurması öncesinde yapması gerekli, kanuni bir yükümlülük niteliğindedir. Bu itibarla, ihbar mecburiyetinin kapsamı ve işlevi, asıl borçlular ile başvuru borçluları arasında ayırım gözetilerek değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, kambiyo senetlerine dayalı ihtiyati haciz taleplerinde, başvuru borçlularına yöneltilen talepler bakımından, TTK m. 723'te öngörülen ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmiş olması gerektiği kanaatindeyiz. Aksi yöndeki bir yaklaşım, ihtiyati haciz kurumunun dayandığı menfaat dengesi ve hukuki dinlenilme hakkı ile bağdaşmayacaktır.

SONUÇ

Kambiyo senedine dayalı alacağın hamili, senedin usulüne uygun ibraz edilmiş olmasına karşın bedeli tahsil edemediği takdirde tahsilatını güvence altına alabilmek amacıyla hukuki bir imkân olarak ihtiyati haciz yoluna müracaat edebilir. Bu kapsamda ihtiyati haciz kararı alınması ve uygulanması suretiyle hamil, kambiyo alacağına ilişkin takibin sonucunu, gerekli koşulların varlığı hâlinde henüz takip kesinleşmeden önce güvence altına alma imkânına kavuşur.

Kambiyo hukukunun temel ilkeleri gözetilmeksizin ihtiyati hacze dair sağlıklı ve isabetli bir değerlendirme yapılabilmesi olanaklı değildir. Zira kambiyo ilişkisi kapsamında, senetle borç altına giren kişiler arasında müteselsil sorumluluk esası geçerli olup her bir kambiyo borçlusu, kural olarak kendisinden sonra gelen hamillere karşı senet bedelini ödemeyi taahhüt etmiş sayılır. Bununla birlikte kambiyo ilişkisi içerisinde yer alan borçlular, hukuki statüleri itibarıyla asıl borçlular ve

¹⁶⁰ SEVEN, İhbar Mecburiyeti, s. 1905.

¹⁶¹ ÖZEKES, s. 140.

müracaat borçluları şeklinde bir ayrıma tâbidir. Kanaatimizce, kambiyo alacaklarına ilişkin ihtiyati haciz taleplerinin değerlendirilmesinde bu ayrımların dikkate alınması zorunludur. Nitekim senedin asıl borçlularına karşı ihtiyati haciz talep edilebilmesi bakımından vadenin gelmiş olması kural olarak yeterli kabul edilirken müracaat borçluları yönünden bunun yeterli olmadığı, kanunda öngörülen ek şekli ve maddi şartların yerine getirilmesinin gerektiği kabul edilmektedir.

Kambiyo alacağına ilişkin ihtiyati haciz kararı alınabilmesi için söz konusu kambiyo alacağının tahsilinin somut olarak tehlikeye düşmüş olması gerekir. Bu itibarla, kambiyo senedinin asıl borçlu tarafından ödenmemesi olgusu, tek başına, tüm kambiyo borçluları hakkında ihtiyati haciz talep edilmesini haklı kılan bir sebep olarak değerlendirilmemelidir. Mahkemelerin ihtiyati haciz taleplerini değerlendirirken kambiyo alacağının tahsilini hangi borçlunun fiili veya durumunun tehlikeye düşürdüğünü tespit etmesi ve yalnızca bu borçlu hakkında ihtiyati haciz kararı vermesi gerekir.

Kanaatimizce, vadeden önce başvuru borçluları hakkında ihtiyati haciz talep edilebilmesinin iki ayrı kanuni dayanağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, herhangi bir başvuru borçlusu bakımından İİK m. 257/2'deki şartların söz konusu olması durumunda, anılan hüküm uyarınca ihtiyati haciz talep edilebilmesidir. TTK m. 713 hükmünün İİK m. 257/2 karşısında özel hüküm teşkil ettiğini söylemek isabetli olmadığından senedin vadesi henüz gelmeden önce, senede attığı imza ile sorumluluk altına giren başvuru borçlusunun belirli bir yerleşim yerinin bulunmaması yahut borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye veya kaçırmaya yönelmesi, kendisinin kaçmaya hazırlanması ya da fiilen kaçması veya bu amaçla alacaklıların haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunması hâllerinde ihtiyati haciz talep edilebilecektir. İkinci kanuni dayanak ise TTK m. 713 hükmüdür. Mezkûr hükümde öngörülen şartların gerçekleşmesi hâlinde, tüm başvuru borçlularına karşı ihtiyati haczin İİK m. 257/1 uyarınca talep edilmesi mümkün olacaktır.

ÇekK geçici m. 3/5 hükmü dolayısıyla ileri düzenleme tarihli çeklere dayalı ihtiyati haciz talebinde bulunulup bulunulamayacağı meselesi önem kazanmaktadır. Kanun koyucu çeki esas itibarıyla bir ödeme aracı olarak öngörmüş olsa da ülkemizdeki yerleşik uygulamada çeklerin fiilen bono veya poliçe gibi bir kredi aracı işlevi gördüğü

bilinmektedir. Bu çerçevede kanaatimizce (şimdilik) 31.12.2028 tarihine kadar ileri düzenleme tarihli çekler hakkında TTK m. 713/2 hükmünün kıyasen uygulanması mümkündür. Bu suretle senedin üzerinde yer alan tarihten önce çek hamili lehine ihtiyati haciz kararı verilmesinin önü açılabilecektir. Ayrıca İİK m. 257/2’de öngörülen hâllerden birinin gerçekleşmesi durumunda da çekten doğan alacak bakımından ihtiyati haciz talep edilebileceği kabul edilmektedir.

Kambiyo alacakları, aranacak borç niteliğinde olduğundan senedin asıl borçlu tarafından ödenmemiş olduğunun müracaat borçluları tarafından kural olarak bilinmesi mümkün değildir. Bu nedenle hem ihtiyati hacizde gözetilmesi gereken menfaat dengesiyle bağdaşması hem de müracaat borçlularının hukuki dinlenilme hakkının zedelenmemesi için müracaat borçlularına TTK m. 723’te öngörüldüğü şekilde usulüne uygun şekilde ihbarda bulunulmuş olması, kambiyo alacağına dayalı ihtiyati haciz taleplerinde maddi hukuktan kaynaklanan bir ihtiyati haciz sebebi olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKKAYA**, Tolga: İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz Hakkındaki Mahkeme Kararlarına ve İhtiyati Haczin İnfazına Karşı Konulması, İstanbul 2024.
- ARAS YEŞİLOVA**, Ecehan /**YEŞİLOVA**, Bilgehan: “Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme 5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri”, TBB Dergisi, S. 82, Mayıs-Haziran 2009, s. 78-138.
- ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder/**TAŞPINAR AYVAZ**, Sema/**HANAĞASI**, Emel: İcra ve İflâs Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2024.
- ARSLANLI**, Halil: Ticari Senetler Dersleri, 2. Bası, İstanbul 1950.
- AŞIK**, İbrahim/**ORUÇ**, Yakup/**TOK**, Ozan/**SAÇAR**, Ömer Faruk/**AŞİT**, Recep: İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2024.
- ATAHAN**, Namık Kemal: “İhtiyati Haciz Müessesesinin Uygulamadaki Şekli”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, Y. 1973, s. 26-28.
- ATALI**, Murat/**ERMENEK**, İbrahim/**ERDOĞAN**, Ersin: İcra ve İflâs Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2024.
- AYTUĞAR**, Bilge: “Çekte Rehin Ciroosu ve Teminat Çeki Uygulaması”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 163, Mart 2020, s. 481-501.
- BASLER KOMMENTAR ZUM BUNDESGESETZ ÜBER SCHULDBETREIBUNG UND KONKURS**: Daniel Staehelin, Thomas Bauer, Franco Lorandi (Editörler), 3. Bası, Basel 2021. (**BSK SchKG-BÖLÜM YAZARI**)
- BERKİN**, Necmettin: İhtiyati Haciz, İstanbul 1962.
- BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Basım, Bursa 2018.
- ÇAMOĞLU**, Ersin: Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul 2023.
- ÇİFTÇİ**, Pınar: İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010.
- DEVELİ**, Emine: “Kambiyo Senetlerinde Rehin Ciroosu”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Aralık 2016, s. 79-102.

DEYNEKLİ, Adnan/**SALDIRIM**, Mustafa: Öğretide ve Uygulamada İhtiyati Haciz, 3. Bası, Ankara 2011.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 29. Baskı, Ankara 2024.

ERİŞİR, Evrim: Geçici Hukukî Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri, İstanbul 2013.

GENÇTÜRK, Muharrem: “Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1-2, 2011, s. 119-159.

HATİPOĞLU, Tahsin: İhtiyati Tedbir Yargılaması, İstanbul 2025.

HUNKELER, Daniel: Kurzkomentar Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz, 3. Bası, Basel 2025. (**KUKO SchKG-BÖLUM YAZARI**)

İYİLİKLİ, Ahmet Cahit: Tasarrufun İptali Davasında İhtiyati Haciz, Ankara 2024.

KAPANCI, Kadir Berk: Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, İstanbul 2014.

KARAYALÇIN, Yaşar: Ticaret Hukuku Dersleri, II. Ticari Senetler (Kambyo Senetleri), Ankara 1957.

KARSLI, Abdurrahim: İcra ve İflas Hukuku Esasları, 4. Baskı, İstanbul 2022.

KAYIŞ, Ferhat: Kambyo Senetlerinde İhtiyati Haciz, Ankara 2020.

KENDİGELEN, Abuzer: Çek Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2019 (**KENDİGELEN**, Çek).

KENDİGELEN, Abuzer: Çatışan ve Yarışan Kararlar, Kendigelen, Abuzer/ Çonkar, Halil M./Zengin, İbrahim Çağrı/ Sönmez, Numan Sabit/ Tokcan, F. Pelin/ Kesici, Buğra (Hazırlayanlar), Yürürlüğünün 5. Yılında Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar) 20 Ekim 2017, İstanbul 2018, s. 177-192.

KENDİGELEN, Abuzer/**KIRCA**, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambyo Senetleri, 9. Bası, İstanbul 2025.

KORKMAZ, Ramazan: Haksız İhtiyatî Tedbir ve İhtiyatî Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası, İstanbul 2020.

- KOSTKIEWICZ**, Jolanta Kren/**VOCK**, Dominik: Kommentar zum Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs SchKG, 4. Bası, Zürich-Basel-Genf 2017. (**SK SchKG-BÖLUM YAZARI**)
- KÖROĞLU**, Anıl/**GÜNEY**, Merve: “Alman Hukukunda Koruma Dilekçesi”, Medeni Usul Hukukunda Koruma Dilekçesi-Schutzschrift - Alman, İsviçre ve Türk Hukuku Perspektifinden, Atalı, Murat/Köroğlu, Anıl (Editörler), s. 35-58.
- KURU**, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2013.
- MUŞUL**, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, C.I-II, Ankara 2013. (**Muşul**, C.Cilt Sayısı)
- MUŞUL**, Timuçin: “Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yoluyla Takip”, BATİDER, C. 7, S. 3, Haziran 1974, s. 605-645.
- NARHİN**, Özlem: Türk Hukukunda Vadeli (İleri) Tarihli Çek ve Bunun Hukuki Sonuçları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2021.
- OĞUZMAN**, M. Kemal/**BARLAS**, Nami: Medeni Hukuk, 30. Bası, İstanbul 2024.
- OĞUZMAN**, M. Kemal/**SELİÇİ**, Özer/**OKTAY-ÖZDEMİR** Saibe: Eşya Hukuku, 26. Bası, İstanbul 2024.
- ÖZEKES**, Muhammet: İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999.
- ÖZTAN**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2024.
- PEKCANİTEZ**, Hakan/**ATALAY**, Oğuz/**SUNGURTEKİN ÖZKAN**, Meral/**ÖZEKES**, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 11. Bası, İstanbul 2024.
- PEKSÖZ**, Vildan: “İsviçre Hukukunda Koruma Dilekçesi”, Medeni Usul Hukukunda Koruma Dilekçesi- Schutzschrift - Alman, İsviçre ve Türk Hukuku Perspektifinden, Atalı, Murat/Köroğlu, Anıl (Editörler), s. 59-78.
- POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, İstanbul 2018.
- POSTACIOĞLU**, İlhan E./**ALTAY**, Sümer: İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul 2010.
- REİSOĞLU**, Seza: Çek Hukuku, Ankara 2011.

- REİSOĞLU**, Seza, Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları, 27-28 Kasım 2010, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/konferans-sunumlari/yeni-cek-kanunu-ve-baslica-uygulama-sorunlari> (Erişim Tarihi 25.12.2025).
- SEROZAN**, Rona/**ENGİN**, B. İlkay/**ATAMER**, Yeşim M.: Medeni Hukuk, 9. Bası, İstanbul 2022.
- SEROZAN**, Rona/**BAYSAL**, Başak/**SANLI**, Kerem Cem: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 8. Bası, İstanbul 2022.
- SEVEN**, Vural: Kambyo Senetlerine (Police, Bono, Çek) Dayanan İhtiyati Haciz Taleplerinde İhbar Mecburiyeti (TTK m. 635), Arkan, Sabih (Editör), Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. 2, Ankara 2010, s. 1899-1908 (**SEVEN**, İhbar Mecburiyeti).
- SEVEN**, Vural: "5838 Sayılı Kanun'un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi", İzBD, Y. 73, S. 1, Ocak 2009, s. 97-111 (**SEVEN**, Çek).
- ŞİMŞEK**, Edip: "Kambyo Senetlerine Dayanan İhtiyati Haciz", Adalet Dergisi, S. 3-4, Mayıs- Haziran 1978, s. 207-229.
- TANRIVER**, Süha: Medeni Usûl Hukuku, C.2, Yetkin Yayınları, Ankara 2021. (**Tanriver**, C.II)
- TEKİNAY**, Selahattin Sulhi/**AKMAN**, Sermet/**BURCUOĞLU**, Haluk/**ALTOP**, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- TOK**, Ozan: İtiraz Yargılamasının Kapsamı ve Önce Rehne Müracaat Zorunluluğunun İstisnalarının Söz Konusu Olması Hâlinde İhtiyati Haciz Talep Edilip Edilemeyeceği Sorunu, Budak, Ali Cem/ Karaaslan, Varol (Editörler), İlamat Torbası C.3, Mayıs 2023, s.121-146.
- TOKCAN**, F. Pelin: Kambyo Senetlerinde Bedelin Farklı Şekilde Gösterilmesi (TK m. 676), Kendigelen, Abuzer/ Sorkun, Ahmet Furkan/ Aydın, Atakan (Hazırlayanlar), Yürürlüğünün 12. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu -VIII- (Tebliğler ve Tartışmalar) 1 Kasım 2024, İstanbul 2025, s. 217-268.
- TORAMAN ÇOLGAR**, Emek: "Çekin İptalinin Müracaat Hakkına Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 73, C. 2, Y. 2024, s. 1483-1528.

TÜRKAY, Alican: İcra Hukukunda Ölçülülük İlkesi, Ankara 2023.

UYAR, Talih/**UYAR**, Alper: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, 7. Baskı, Ankara 2024.

ÜLGEN, Hüseyin/**HELVACI**, Mehmet/**KAYA**, Arslan/**NOMER-ERTAN**, N. Füsun: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2021.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, 8. Baskı, İstanbul 2004.

YASAN, Mustafa: “Çek Kanunu Geçici m. 3 f. 1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenlenme Tarihinden Önce İbrazı Geçersiz Olan Çekin, Muhatap Banka Tarafından İşleme Konması (ve Özellikle Ödenmesi)”, TAAD, Y. 5, S. 19, Ekim 2014, s. 321-354.

YILDIRIM, Ali Haydar: “Türk Hukukunda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler”, GÜHFD, C. XXI, S. 4, Ekim 2017, s. 91-129.

YILMAZ, Ejder: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara 2016.

YILMAZ, Ejder: Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, C. 1-2, Yetkin Yayınları, Ankara 2001. (**YILMAZ**, Geçici Hukuki Himaye C. Cilt Sayısı)